

# TREBALL FINAL DE MÀSTER



**Títol:** Les expectatives dels i les joves en acabar l'escolarització obligatòria. El cas de la ciutat de Barcelona

**Autor:** Ona Valls Casas

**Tutor:** Joaquim Casal Bataller

**Data presentació:** 8 de setembre de 2015

Universitats organitzadores:



En conveni amb:



# **Les expectatives dels i les joves en acabar l'escolarització obligatòria El cas de la ciutat de Barcelona**

**Ona Valls Casas**

**Tutor: Joaquim Casal Bataller**

**8 de setembre de 2015**

**Resum:** Les expectatives del jovent al finalitzar l'educació secundària obligatòria és un tema que s'ha abordat des de diversos àmbits de coneixement, tractant-se així d'un tema multidisciplinar en el que entren en joc diversos aspectes de la vida dels individus. És per aquest motiu que, amb una visió sociològica, en el present treball realitzo una aproximació a alguns dels factors que condicionen aquestes expectatives del jovent. D'aquesta manera, es tenen en compte factors com el context social, econòmic i polític; la pròpia biografia de l'alumne; el sexe; la classe social; l'origen; la família; el grup d'iguals; l'autopercepció acadèmica; i la identificació amb l'escola.

**Descriptors:** expectatives, itineraris escolars, escolarització obligatòria, actituds

## Índex

1. Justificació .....	3
2. Estat de la qüestió .....	4
2.1. Teories de la reproducció .....	4
2.2. Teories de l'acció racional.....	4
2.3. Enfocament dels itineraris .....	5
2.4. Teoria dels terços.....	6
2.5. Les actituds de l'alumnat davant l'escola (Identificació).....	7
3. Context legal i administratiu de l'escola a la ciutat de Barcelona.....	9
3.1. L'escolarització a la ciutat de Barcelona .....	9
3.2. Segregació urbana i escolar.....	10
4. Opcions formatives després de l'ESO.....	15
4.1. Opcions formatives si s'obté el graduat (ESO).....	15
4.2. Opcions formatives si no s'obté el graduat (ESO).....	15
5. Els dispositius locals de suport a la inserció formativa i laboral dels i les joves a la ciutat de Barcelona.....	18
5.1. Dispositius dels propis centres .....	18
5.2. Dispositius de la ciutat .....	18
6. Metodologia .....	20
6.1. Procediments, tècniques i mostra .....	20
6.1.2. Mostra .....	21
6.2. Objectius, hipotesis i variables.....	23
7. Model d'anàlisi.....	25
8. Anàlisi de les dades .....	27
8.1. Construcció de la variable expectatives.....	27
8.2. Creuament de variables .....	28
8.2.1. La influència de la classe social, el sexe i l'origen.....	29
8.2.2. La influència del grup d'iguals, la família i l'autopercepció d'èxit acadèmic .....	32
8.2.3. Identificació instrumental i expressiva amb l'escola.....	34
8.2.4. Quadre resum de les tipologies.....	45
9. Conclusions.....	46
10. Bibliografia .....	48
11. Annexos.....	50

## 1. Justificació

El present document s'emmarca en el Treball final del Màster Interuniversitari Joventut i Societat. Aquest màster que he cursat durant el curs 2014/2015 m'ha proporcionat una àmplia visió sobre la joventut, des de diverses perspectives teòriques i diferents àmbits de coneixement. D'aquesta manera, dins d'aquestes múltiples possibilitats he realitzat el treball sobre les expectatives dels joves un cop finalitzen l'educació secundària obligatòria.

Un dels principals motius pels quals vaig decidir realitzar el treball sobre aquesta temàtica és que durant el curs acadèmic he estat treballant al GRET<sup>1</sup> a partir d'una Beca de Col·laboració. Aquesta col·laboració s'ha centrat en el Projecte "*International Study of City Youth*", el qual m'ha proporcionat les dades per tal de realitzar aquest treball de final de màster.

Tot i les facilitats que he tingut per accedir a les dades necessàries per elaborar el treball, aquest també ha tingut certes limitacions. Per una banda, les limitacions de les dades disponibles donat que m'he hagut de centrar exclusivament en les dades que té actualment el projecte i deixar de banda aspectes en els que m'hagués agradat aprofundir. Per altra banda, una altra limitació és que el projecte es basa en un panel en el qual es segueix als mateixos alumnes durant 4 anys, i per tant he hagut de treballar exclusivament amb les dades de la primera fase del projecte. Finalment, també ha estat una limitació el temps disponible per realitzar-lo donat que el màster actualment té una durada d'un curs acadèmic i això s'acaba traduïent en pocs mesos per poder realitzar el treball.

L'elaboració del treball ha sigut en model informe amb la possibilitat de convertir-lo més endavant en article. A més, donat que hi ha molts àmbits i temes lligats a la construcció de les expectatives segurament el present treball tindrà continuïtat en un doctorat.

Finalment, cal dir que una part de les dades que presento en el treball les vaig exposar a una comunicació a Lisboa el passat mes de juliol a la I Conferència Ibèrica de Sociologia de l'Educació.

---

<sup>1</sup> Grup de Recerca en Educació i Treball. Facultat de Ciències Polítiques i Sociologia. Universitat Autònoma de Barcelona: <http://grupsderecerca.uab.cat/gret/>

## 2. Estat de la qüestió

En el següent faré una breu contextualització de les diverses teories i aportacions que s'han realitzat sobre les expectatives de l'alumnat. Tot i així, cal especificar que m'he centrat principalment en l'estudi de les expectatives des de la teoria de la reproducció, l'acció racional i els itineraris. Però aquest tema també s'ha abordat des de la psicologia social, l'antropologia, i molts altres àmbits de coneixement. D'aquesta manera, la temàtica de les expectatives té un caràcter multidisciplinari però jo l'he enfocat des de la perspectiva sociològica.

### 2.1. Teories de la reproducció

Un dels dos paradigmes dominants de la sociologia de l'educació en base a la relació entre l'escola i l'individu es la corrent teòrica de la reproducció a partir de la qual és l'escola que selecciona als individus. Dins d'aquestes teories hi ha gran diversitat, però els referents són Bourdieu-Paseron (1996) i Baudelot-Establet (1976) (Merino, 2006).

Tal i com exposa Merino (2006), segons la teoria de la doble xarxa de Baudelot i Establet l'escola esta dividida en dues xarxes antagòniques destinades a les dues classes socials també antagòniques: xarxa primària-professional (curta) per al treball manual; i la xarxa secundària-superior (llarga) per al treball intel·lectual. I per altra banda, Bourdieu i Paseron exposen que a l'escola és on amb major arbitrietat es manifesta de violència simbòlica (acció pedagògica que imposa significacions i les imposa com a legítimes). D'aquesta manera, argumenten que la funció principal de l'escola és la de reproduir l'estructura social. A més, segons els autors, l'escola és aparentment igual per tots i ofereix les mateixes oportunitats, però existeixen factors determinants per la desigualtat social dels alumnes que provoca una desigualtat d'oportunitats (capital cultural).

### 2.2. Teories de l'acció racional

El segon paradigma dominant de la sociologia de l'educació en base a la relació entre l'escola i l'individu es la corrent teòrica de l'acció racional a partir de la qual són els individus els que segons les seves estratègies seleccionen l'escola. Dins d'aquestes teories el referent és Boudon (1981 i 1983). Des de la teoria de Boudon, el sistema educatiu no és un reflex de l'estructura social sino una piràmide educativa que té una distribució de probabilitats d'accés no lligades necessàriament a l'origen social sino en base a les estratègies dels individus. A més, aquest autor deslliga les sortides del sistema educatiu de l'estructura social. Tot això no vol dir que no hi hagi desigualtats en l'accés a l'educació segons la posició social, i el mateix autor reconeix

que la unificació en un sol tronc comú de l'ensenyament secundari inferior ha tingut un cert efecte en la disminució de la desigualtat. D'aquesta manera, segons aquesta visió, són les decisions racionals dels individus segons la seva posició social i a partir de la combinació cost, benefici, risc les que finalment fan que certs individus triïn un camí escolar o un altre. És per aquest motiu que, segons aquesta teoria, els fills de classes populars estudien menys, perquè subestimen els avantatges futurs i sobreestimen els costos i riscos de la inversió escolar, i fent això actuen racionalment (Merino, 2006).

### 2.3. Enfocament dels itineraris

Casal, et al. (2011) exposen tres enfocaments (o paradigmes) en la sociologia de la joventut:

- *La joventut com a cicle vital o com etapa de la vida*: propera als primers passos de la sociologia i els seus punts de contacte amb la psicologia evolutiva. Proposa l'existència de quatre grans etapes: infància, joventut, vida adulta i vellesa; i dins de cada cicle hi ha algunes subdivisions per atendre a la diversitat de situacions. Les hipòtesis dels estadis de la persona i la del cicle de reproducció familiar han sigut els principals referents d'aquest enfocament. S'interpreta l'adolescència i la joventut com una etapa de la vida basada en criteris de superació del cicle com abandonar determinades pautes més pròpies del cicle anterior (infància) en favor de l'adquisició de pautes més pròpies de la vida adulta (treball, família, etc.). La joventut pensada com un temps buit o d'espera només avaluable positivament en funció de l'assumpció dels rols pròpiament d'adult.
- *La joventut com a generació en conflicte o com radicalisme*: es focalitza en el fet "generacional", sobretot des del conflicte entre generacions de joves i adults. Va tenir el màxim esplendor en l'anàlisi de la contracultura durant els anys seixanta. Els joves representarien els valors assimilats al canvi social i al progrés en detriment dels adults i els ancians, que representarien els valors assimilats a la tradició i a la identitat ètnica i geogràfica. També representarien les tendències a l'anomia, mentre els ancians representarien els valors més immutables i segurs. Aquest enfocament es basa en quatre aspectes: la descripció de les ruptures, la proposta de la diferenciació de les subcultures juvenils, la hipòtesis entorn al narcisisme radical dels joves i la consideració de la 'joventut positiva'.
- *La joventut com a tram biogràfic de transicions*: finalment, l'enfocament que ens interessa específicament en el present treball analitza el fet biogràfic de les persones articulant algunes aportacions del neomarxisme i l'enfocament estructural, l'interaccionisme simbòlic i el constructivisme social. Des del punt de vista metodològic proposa un

enfocament biogràfic i longitudinal que contribueix a aconseguir una millor comprensió dels processos biogràfics dels joves. Des del punt de vista teòric proper a les tesis de la segmentació sobre el mercat de treball i relacionat amb les transicions laborals i familiars.

El darrer enfocament, s'ha construït com una tercera via teòrica per superar algunes de les traves heretades dels altres dos, i així trobar un enfocament més sociològic, polític i pròxim a les eleccions racionals i a les emocions dels actors. El punt de partida és l'actor social com a subjecte històric i protagonista principal de la pròpia vida que articula de forma paradoxal i complexa l'elecció racional, les emocions, les constriccions socials i culturals i les estratègies de futur. A més, procura una triangulació a tres bandes: la societat com estructura, els home i les dones com actors i les generacions com resultants de processos històrics de canvi. Així, des d'aquest enfocament, la joventut s'entén com un tram dins de la biografia, que va des de l'emergència de la pubertat física fins l'adquisició de l'emancipació familiar plena i desde la sortida del sistema escolar fins la inserció laboral (Casal et. al, 2011).

Dins de l'estudi de les transicions, segons García i Merino (2009) hi trobem subprocessos que conformen el que s'anomena transició a la "vida adulta"<sup>2</sup>:

- Transició Escola Treball (TET): és un procés a través del qual els joves inicien les seves primeres experiències d'inserció laboral, hagin finalitzat o no els seus itineraris formatius.
- Transició de l'Escola a l'Escola (TEE): es tracta de la construcció d'itineraris formatius.
- Transició del Treball al Treball (TTT): són les transicions internes o externes dels joves al mercat laboral
- Transició de la família a la Família (TFF): és el trànsit de la família d'origen a l'emancipació familiar plena

#### 2.4. Teoria dels terços

García, et al (2013) a partir d'una investigació finançada pel Ministeri de Ciència i Innovació en el que s'estudia la inclusió social i professional dels joves en base a l'explotació de l'enquesta ETEFIL 2005 (permet una aproximació quantitativa a les dimensions del l'abandonament escolar des de la perspectiva dels itineraris), realitzada per l'Institut Nacional d'Estadística (INE) i el Ministeri d'Educació (MEC) sobre una mostra representativa del territori espanyol. D'aquesta manera, es treballen dues submostres: joves que obtenen el graduat de la ESO en el

---

<sup>2</sup> El terme "vida adulta" ha estat molt criticat com a concepte analític des de la sociologia. Es tracta, al cap i a la fi, d'una convenció social.

curs 2000-2001, i la dels joves que abandonen la ESO sense èxit. Així, a partir d'aquest estudi expliquen el que se n'ha anomenat la "teoria dels terços", la qual exposa que els itineraris dels joves es divideixen en tres i queden repartits cada un amb aproximadament un 30% dels joves<sup>3</sup>:

- Joves que finalitzen l'ensenyament secundari obligatori i abandonen el sistema escolar (34%).
- Joves que han prosseguit en un ensenyament secundari post-obligatori, la majoria el finalitzen amb èxit sense continuar amb estudis universitaris (32,5%)
- Joves que accedeixen a la Universitat i realitzen un itinerari escolar prolongat (33,5%)

A més en el mateix estudi observen com les característiques sociodemogràfiques dels joves que abandonen el sistema educatiu són: més homes que dones joves i jovent amb baix capital social d'origen. Tot i aquests elements comuns, no hi ha un sol perfil:

1. El majoritari, abandonen la ESO a causa de la 'desafecció' escolar (44%).
2. Tenen una clara orientació laboral (35%).
3. Abandonen davant la possibilitat de realitzar altres tipus de formació fora del sistema educatiu, formacions alternatives (ex. Obtenció del graduat a través d'una escola d'adults, o accés a cicles formatius) (12%).

## 2.5. Les actituds de l'alumnat davant l'escola (Identificació)

Hem de tenir present que dins del sistema d'ensenyament es creen unes dinàmiques i unes estructures que interaccionen amb els alumnes, això provoca que aquests responguin al sistema creant unes determinades actituds envers l'escola, ja siguin positives o negatives. És per aquest motiu que molts són els autors que han analitzat l'actitud de l'alumnat davant de l'escola i les conseqüències d'aquestes actituds tant per als estudiants com per a la societat. Aquestes aportacions s'han desenvolupat tant des d'un punt de vista teòric on trobem autors com Merton (1938), Bernstein (1977), Fernández Enguita (1988), Subirats i Alegre (2006) o Tarabini (2012); com des d'un punt de vista empíric amb Alegre i Benito (2012), Barbeta i Termes (2014) o Feito (2003).

En el seu treball clàssic sobre estructura social i anomia, Merton (1938) analitzava les conductes inconformistes de certs individus. Partint de la premissa que determinades estructures socials exerceixen una pressió sobre aquests individus a causa d'una dissonància

---

<sup>3</sup> És important aclarir que aquesta teoria es basa en les dades d'ETEFIL 2005, dades públiques i oficials del jovent espanyol. Per tant, aquesta teoria s'emmarca exclusivament en el context espanyol i no és extrapolable a altres països.



entre els objectius [culturals] i les normes institucionals, l'autor conclou que aquesta discordança pot donar lloc a certes formes de comportament antisocial.

De manera similar, aplicat a contextos educatius, Bernstein (1977) identifica comportaments d'alienació i rebuig escolar per part dels estudiants. L'autor distingeix entre l'ordre instrumental i expressiu de l'escola i proposa una tipologia d'estudiants [i de professors i famílies] en funció de l'acceptació / rebuig dels mitjans i fins als dos ordres.

En el nostre context hi ha hagut també interessants aportacions a l'estudi del rebuig escolar en què s'han analitzat les actituds dels estudiants partint de les seves motivacions o identifications i del rendiment o de les accions (conductes, comportaments disruptius) que duen a terme (Fernandez Enguita, 1988 ; Subirats i Alegre, 2006; Masjuan i Troiano 2009; Tarabini, 2012; Alegre i Benito, 2013; Barbeta i Termes 2014).

### 3. Context legal i administratiu de l'escola a la ciutat de Barcelona

Pel que fa a la ciutat de Barcelona trobem com aquesta en matèria d'educació té per una banda la llei d'educació catalana (LEC 2009) donat que Catalunya té competències pròpies com a comunitat autònoma. Però tot i tenir competències pròpies en matèria d'educació l'estat espanyol les trepitja constantment amb les lleis d'educació estatals, la més recent és la LOMCE que intenta modificar, per exemple, el model d'immersió lingüística de Catalunya (Sarramona, 2014).

Per altra banda, en relació al context administratiu de l'escola a la ciutat, aquest consta (entre d'altres) de dos grans àmbits dels quals parlaré en aquest apartat: l'estructura de l'escolarització i el fenòmen de la segregació urbana i escolar, que tenen reflex en el sistema escolar de Barcelona. Per tal de poder definir la situació en la que es troba la ciutat he fet ús del recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "*L'escolarització a la ciutat de Barcelona. Curs 2013-2014*" i d'una l'entrevista realitzada amb la Cap del Gabinet Tècnic de Programació i Suport a l'Escolarització del Consorci d'Educació de Barcelona<sup>4</sup>.

#### 3.1. L'escolarització a la ciutat de Barcelona

En primer lloc, cal fer un repàs pel context administratiu de la ciutat on trobem com la xarxa educativa de Barcelona està formada per 934 centres, de tots els nivells educatius. El 67% dels centres, 627, estan sostinguts amb fons públics, dels quals 402 són de titularitat pública i 225 són de titularitat privada concertada.

Dins d'aquesta xarxa de centres, cal considerar que en els ensenyaments de règim general, hi ha prop de 248.000 alumnes escolaritzats i això suposa el 19,5 % del total d'alumnes escolaritzats a Catalunya. A més, respecte del curs anterior, s'ha produït un increment de més de 1.300 alumnes, especialment als centres públics. El 41,3 % dels alumnes s'escolaritzen en centres públics, per bé que aquest percentatge varia significativament entre districtes a causa de la ubicació desigual dels centres.

Pel que fa a l'alumnat estranger, les xifres es mantenen estables al voltant del 12%. Així, la distribució de l'alumnat estranger de 3 a 16 anys entre els centres públics i concertats segueix mostrant un desequilibri important, tot i què s'ha reduït en els darrers anys, fins al 74,7% i 25,3% actuals. I pel que fa a la distribució per nacionalitats, continua la tendència a la baixa en

---

<sup>4</sup> Entrevista realitzada en el marc del Treball de Final del Postgrau "Nova organització i règim jurídic de les administracions públiques", Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. Curs 2014/2015.

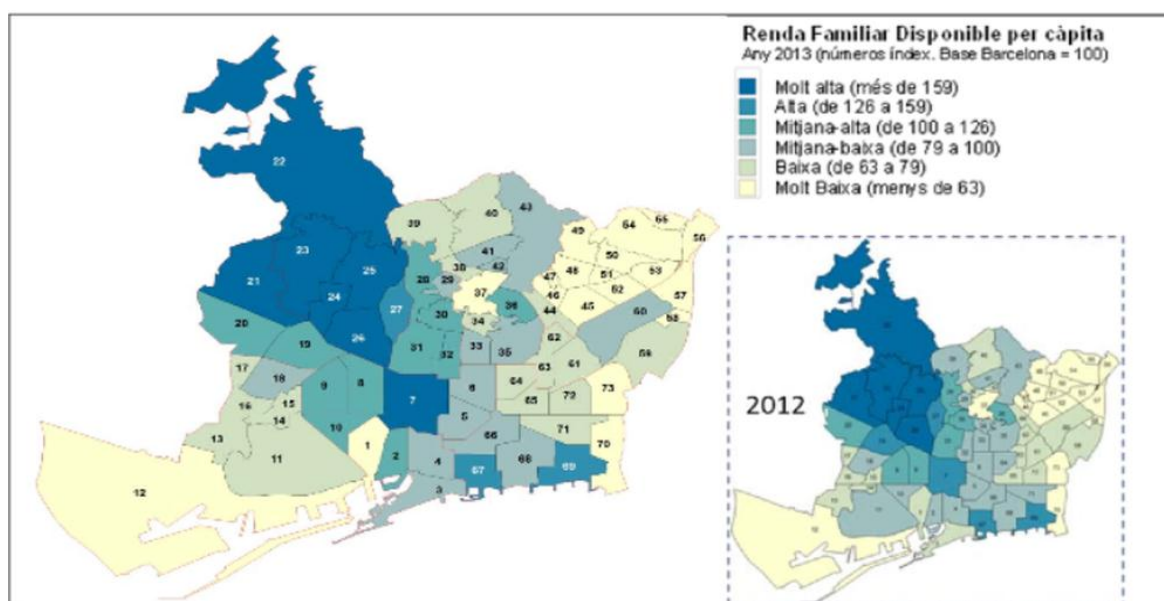
el grup majoritari, Centre i Sud-Amèrica, amb el 37,1% del total, i la tendència a l'alça en el segon grup, Àsia i Oceania, amb el 33,8%.

A més, és important especificar que la taxa de graduació del curs 2013-2014, definida com la proporció d'alumnes que obtenen el graduat sobre els alumnes avaluats, es situa en el 89,4% a la ciutat. I la taxa d'èxit, definida com la proporció d'alumnes que obtenen el graduat sobre els alumnes matriculats, es situa en el 87,8%.

### 3.2. Segregació urbana i escolar

Per poder entendre el context de la ciutat cal fer un repàs per la segregació urbana i escolar al municipi. A Barcelona trobem que hi ha bastanta desigualtat social, ja que, segons *"l'Informe de la renda familiar disponible del 2013"* els barris amb una renda alta o molt alta reben una renda superior al 126% de la renda mitja de la ciutat i en canvi els barris amb rendes baixes o molt baixes reben una renda inferior al 79% de la renda mitja de la ciutat. A més, aquestes desigualtats estan molt marcades per districtes tal i com podem observar en el següent mapa:

**Mapa 1. Mapa de les desigualtats socials a Barcelona**



Mapa de les desigualtats socials a Barcelona, en base l'Informe de la renda familiar disponible del 2013 / AJUNTAMENT DE BARCELONA

D'aquesta manera, podem veure com aquesta segregació urbana per nivell socioeconòmic es tradueix també en segregació escolar en relació a la concentració d'immigració. Així, comprovem com en referència a la segregació escolar a la ciutat, són els districtes de Ciutat Vella (40%), Nou Barris (20,1%) i Sants-Montjuic (20,4%) els que tenen major concentració

d'alumnat estranger corresponent-se amb el mapa de les desigualtats; i també es corresponen els barris de major nivell socioeconòmic amb els districtes on hi ha menys concentració d'alumnat estranger com Les Corts (5,5%) i Sarrià-Sant Gervasi (3,1%):

**Taula 1. Alumnat de nacionalitat estrangera. Distribució segons districte del centre<sup>5</sup>**

Ensenyaments bàsics (de 3 a 16 anys)

	Total		Centres públics		Centres privats	
	Alumnat estranger	% sobre total alumnat	Alumnat estranger	% sobre total alumnat	Alumnat estranger	% sobre total alumnat
Ciutat Vella	3.111	40,0%	2.355	55,4%	756	21,5%
Eixample	2.458	10,5%	1.317	18,6%	1.141	7,0%
Sants-Montjuïc	2.957	20,4%	2.405	29,5%	552	8,7%
Les Corts	766	5,5%	356	9,6%	410	4,0%
Sarrià - Sant Gervasi	928	3,1%	358	9,8%	570	2,2%
Gràcia	902	7,9%	682	14,2%	220	3,3%
Horta-Guinardó	1.975	10,5%	1.508	20,2%	467	4,1%
Nou Barris	3.223	20,1%	2.675	28,5%	548	8,2%
Sant Andreu	1.670	10,5%	1.396	18,0%	274	3,3%
Sant Martí	3.005	12,8%	2.628	18,1%	377	4,2%
<b>Total Barcelona</b>	<b>20.995</b>	<b>12,0%</b>	<b>15.680</b>	<b>22,2%</b>	<b>5.315</b>	<b>5,1%</b>

Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014

També cal destacar que entre els districtes amb menys % d'alumnat estranger hi destaquen els que provenen de països rics com la resta de la Unió Europea (Sarrià-Sant Gervasi en té un 11,4%) i també d'Amèrica del Nord (Sarrià Sant Gervasi en té un 24,3%):

<sup>5</sup> Totes les taules del document s'han extret del Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014.

**Taula 2. Alumnat de nacionalitat estrangera. Distribució segons districte del centre i nacionalitat**

Ensenyaments bàsics (de 3 a 16 anys)

	Resta de la Unió Europea		Resta d'Europa		Magrib		Resta d'Àfrica	
Ciutat Vella	233	9,6%	37	3,4%	430	21,7%	28	6,4%
Eixample	353	14,5%	127	11,8%	98	5,0%	28	6,4%
Sants-Montjuïc	204	8,4%	100	9,3%	310	15,7%	44	10,0%
Les Corts	189	7,8%	119	11,0%	22	1,1%	15	3,4%
Sarrià - Sant Gervasi	279	11,4%	105	9,7%	25	1,3%	20	4,6%
Gràcia	194	8,0%	56	5,2%	57	2,9%	17	3,9%
Horta-Guinardó	207	8,5%	155	14,4%	179	9,0%	41	9,4%
Nou Barris	208	8,5%	128	11,9%	306	15,5%	149	34,0%
Sant Andreu	125	5,1%	95	8,8%	215	10,9%	52	11,9%
Sant Martí	445	18,3%	157	14,6%	337	17,0%	44	10,0%
	2.437	100,0%	1.079	100,0%	1.979	100,0%	438	100,0%

	Amèrica del Nord		Centre i Sud-amèrica		Àsia i Oceania	
Ciutat vella	11	6,1%	464	6,0%	1.908	26,9%
Eixample	34	18,8%	839	10,8%	979	13,8%
Sants-Montjuïc	11	6,1%	1.074	13,8%	1.214	17,1%
Les Corts	19	10,5%	277	3,6%	125	1,8%
Sarrià - Sant Gervasi	44	24,3%	302	3,9%	153	2,2%
Gràcia	13	7,2%	331	4,3%	234	3,3%
Horta-Guinardó	10	5,5%	1.031	13,3%	352	5,0%
Nou Barris	10	5,5%	1.702	21,9%	720	10,1%
Sant Andreu	8	4,4%	747	9,6%	428	6,0%
Sant Martí	21	11,6%	1.012	13,0%	989	13,9%
	181	100,0%	7.779	100,0%	7.102	100,0%

Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014

**Taula 3. Alumnat de nacionalitat estrangera. Distribució segons grup de nacionalitat**

Ensenyaments bàsics (de 3 a 16 anys)

	Total		Centres públics		Centres privats	
	Alumnat estranger	% sobre total	Alumnat estranger	% sobre total	Alumnat estranger	% sobre total
Resta de la Unió Europea	2.437	11,6%	1.608	10,3%	829	15,6%
Resta d'Europa	1.079	5,1%	635	4,0%	444	8,4%
Magrib	1.979	9,4%	1.866	11,9%	113	2,1%
Resta d'Àfrica	438	2,1%	368	2,3%	70	1,3%
Amèrica del Nord	181	0,9%	92	0,6%	89	1,7%
Centre i Sud-amèrica	7.779	37,1%	5.900	37,6%	1.879	35,4%
Àsia i Oceania	7.102	33,8%	5.211	33,2%	1.891	35,6%
	20.995	100,0%	15.680	100,0%	5.315	100,0%

Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014

Per altra banda, podem comprovar com també hi ha diferències pel que fa a la concentració d'alumnat estranger per centres públics i privats. Els centres públics concentren la major part

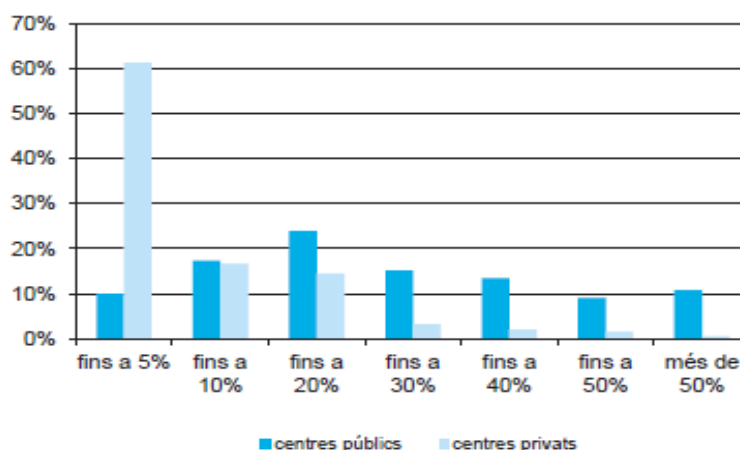
de l'alumnat estranger donat que, per exemple, un 61% dels centres privats tenen fins a un 5% d'alumnat estranger i només un 10% dels centres públics tenen aquest baix %. I pel que fa a una concentració de més d'un 50% d'alumnat estranger únicament hi ha un 1% de centres privats que es trobin en aquesta situació i, en canvi, trobem un 11% de centres públics:

**Taula 4. Concentració d'alumnat estranger de 3 a 16 anys**

**Nombre de centres segons el percentatge d'alumnat estranger**

	Fins al 5 %		Fins al 10 %		Fins al 20 %		Fins al 30 %	
Centres públics	23	10%	40	17%	55	24%	35	15%
Centres privats	114	61%	31	17%	27	15%	6	3%
Total	137	33%	71	17%	82	20%	41	10%

	Fins al 40 %		Fins al 50 %		Més del 50 %		Total de centres estudiats	
Centres públics	31	13%	21	9%	25	11%	230	100%
Centres privats	4	2%	3	2%	1	1%	186	100%
Total	35	8%	24	6%	26	6%	416	100%



Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014

A més, si fem la comprovació per districtes veiem com els centres amb una concentració d'alumnat major del 30% es situen majoritàriament als districtes, en primer lloc, de Ciutat Vella (13 centres d'un total de 16), en segon lloc, Sants – Montjuïc (14 centres d'un total de 30) i, en tercer lloc, Nou Barris (14 centres d'un total de 33):

**Taula 5. Concentració d'alumnat estranger, de 3 a 16 anys, superior al 30%**

Nombre de centres amb un percentatge d'alumnat estranger superior al 30 %

Centres públics	77 de 230	33%
Centres privats	8 de 186	4%
	<u>85 de 416</u>	<u>20%</u>

	<u>Centres públics</u>		<u>Centres privats</u>	
Ciutat vella	13	de 16	1	de 8
Eixample	3	de 17	3	de 29
Sants-Montjuïc	14	de 30	3	de 15
Les Corts	1	de 10	1	de 14
Sarrià - Sant Gervasi	1	de 10	-	
Gràcia	3	de 18	-	
Horta-Guinardó	8	de 28	-	
Nou Barris	14	de 33	-	
Sant Andreu	7	de 26	-	
Sant Martí	13	de 42	-	

Recull Estadístic del Consorci d'Educació de Barcelona del 2014 "L'escolarització a la ciutat de Barcelona". Curs 2013-2014

Finalment, cal especificar que el tema de les desigualtats educatives a la ciutat de Barcelona ha estat molt estudiat, per exemple des de la Fundació Jaume Bofill. Però en aquest cas he utilitzat les dades disponibles que hi ha sobre el curs acadèmic 2013-2014 donat que és el curs en que es van obtenir les dades que he utilitzat pel treball. És per aquest motiu que he enfocat en gran mesura aquest apartat en el tema de la immigració, ja que, tot i que he demanat dades més específiques a l'administració educativa sobre la segregació urbana i escolar en base al nivell socioeconòmic de la població aquesta no m'ha estat facilitada. Tot i així, hi ha una tendència a que la segregació per rao d'immigració i per rao socioeconòmica vagin relacionades.

## 4. Opcions formatives després de l'ESO

Partint de la premissa de que el treball es centra en les expectatives del jovent un cop finalitzen l'educació secundària obligatòria és necessari fer un breu repàs per les opcions formatives a les que aquests tenen accés<sup>6</sup>.

### 4.1. Opcions formatives si s'obté el graduat (ESO)

- *El batxillerat*

És l'etapa que es cursa normalment entre els 16 i els 18 anys, tot i que és oberta a persones de qualsevol edat, ja sigui de forma presencial o a distància. És un cicle format per dos cursos de trenta hores lectives setmanals. Aquesta formació prepara els alumnes per a la seva incorporació a estudis posteriors, tant professionals com universitaris.

- *Cicle Formatiu de Grau Mig (CFGM)*

La formació professional capacita per a l'exercici qualificat de diverses professions i proporciona la formació necessària per adquirir la competència professional i el coneixement propis de cada sector. Els cicles s'agrupen en famílies professionals i tenen una durada variable (2.000, 1.700, 1.400 o 1.300 hores). Una part d'aquestes hores es destina a la formació en un centre educatiu i una altra part a la formació pràctica en centres de treball. Un cicle formatiu de 1.300 o de 1.400 hores correspon a un curs acadèmic, mentre que un cicle de 1.700 o de 2.000 hores correspon a dos cursos acadèmics. Amb la superació d'un cicle formatiu de grau mitjà s'obté el títol de tècnic.

- Incorporar-se al món laboral

### 4.2. Opcions formatives si no s'obté el graduat (ESO)

- *Programes de Formació i Inserció (PFI)*

Els programes de formació i inserció són voluntaris i estan adreçats als joves que compleixin com a mínim 16 anys d'edat i com a màxim 21 en l'any d'inici del programa, que hagin deixat l'educació secundària obligatòria (ESO) sense obtenir-ne el títol i que, en el moment d'iniciar els programes, no segueixin estudis en el sistema educatiu ni participin en altres accions de formació.

---

<sup>6</sup> Veure annex 2



La finalitat d'aquests programes és proporcionar a aquests joves la possibilitat d'incorporar-se de nou al sistema educatiu per continuar estudis de formació professional. Tenen una durada total de 1.000 hores, un curs acadèmic.

- *Proves d'accés a CFGM*

Exàmens que donen accés directe al CFGM

- *Curs d'accés a CFGM*

Aquests estudis permeten a les persones que el superen l'accés directe als cicles de grau mitjà de formació professional inicial; en el cas dels ensenyaments professionals d'arts plàstiques i disseny permet l'exempció de la part comuna de la prova d'accés i en el cas dels ensenyaments esportius, l'exempció de la prova d'accés de caràcter general. Les matèries del curs s'estructuren en tres àmbits: àmbit de la comunicació (COM), àmbit social (SOC) i àmbit científicotecnològic (CTE). La durada mínima d'aquest curs és de 600 hores.

- *Programa de promoció professional:*

S'adrecen a alumnes amb dificultats per superar l'ESO i permeten obtenir en dos anys el graduat d'ESO i un títol d'FP de nivell inicial. Aquests estudis ofereixen un currículum transversal amb un 60% de continguts tecnològics i pràctics corresponents a una FP de primer nivell i un 40% de continguts que s'emmarquen en l'ESO, com són les llengües -català, castellà i anglès-, les ciències socials o les ciències aplicades i les matemàtiques. Permet accedir a cicles de grau mitjà o el batxillerat.

- *Formació ocupacional*

Són programes formatius teòrico-pràctics que tenen com a finalitat millorar la qualificació professional i/o la capacitat d'inserció o inserció laboral mitjançant la consecució i el perfeccionament de les competències professionals. Es caracteritzen per tenir una oferta formativa d'especialitats molt àmplia en tots els sectors econòmics i, en alguns casos, la possibilitat de realitzar pràctiques de perfeccionament en empreses catalanes o de l'estranger. Els alumnes d'aquests cursos assoleixen els objectius de l'educació secundària obligatòria (ESO) i cobren el 75% del salari mínim interprofessional (SMI). També hi ha programes formatius per a especialitats en què s'obté un certificat de professionalitat.

La ciutat de Barcelona és molt activa en aquest camp, ja que una de les línies d'activitat de Barcelona Activa (l'organització executora de les polítiques de promoció econòmica de l'Ajuntament de Barcelona) és la formació ocupacional i a mida en sectors amb alta demanda de professionals.

- *Escola d'adults*

Permeten reprendre els estudis i obtenir la titulació del graduat (ESO).

- Incorporar-te al món laboral

Però en aquestes opcions hi influeixen altres factors com:

- L'estructura social, econòmica i política del moment
- L'estructura del sistema educatiu
- La distribució d'aquesta oferta en el territori i, per tant, pels mitjans de transport disponibles
- Les expectatives dels i les joves
- Els dispositius locals de suport a la inserció formativa i laboral del jovent

## 5. Els dispositius locals de suport a la inserció formativa i laboral dels i les joves a la ciutat de Barcelona

Tal i com he mostrat a l'apartat anterior, el jovent té diverses vies formatives tant en el cas d'obtenir el graduat de l'ESO com en el cas de no obtenir-lo. Però com ja sabem, no tots els joves tenen els mateixos recursos per tal de decidir i orientar-se cap a unes opcions o unes altres. Per aquest motiu és important fer un breu repàs pels dispositius locals de suport a la inserció formativa i laboral dels joves a la ciutat de Barcelona<sup>7</sup>.

### 5.1. Dispositius dels propis centres

Per una banda, trobem que els propis centres tenen els seus dispositius d'orientació i acompanyament, ja siguin els propis tutors/es, l'orientador/a del centre, sortides o activitats d'orientació, etc.

### 5.2. Dispositius de la ciutat

Per altra banda, la pròpia ciutat té dispositius fora dels centres:

- Servei d'Orientació - Pla Jove

El Pla Jove és un programa del Consorci d'Educació de Barcelona que ofereix suport als centres de secundària, als joves i les seves famílies en els moments de transició d'aquell alumnat que acaba l'Educació Secundària Obligatòria sense obtenir el graduat. Un equip de tècnics del programa orienta sobre els itineraris formatius més adients per a la transició al món laboral o el retorn al sistema educatiu reglat d'aquests joves. A Barcelona hi ha un tècnic responsable del programa a cada districte que inicia amb cada jove interessat un procés d'informació, assessorament i acompanyament individualitzat mitjançant un acord respecte l'itinerari més adequat per a cada cas.

- El ProVP - Projecte de Vida Professional

El Projecte de Vida Professional és una eina de suport a l'orientació acadèmica i professional al servei de l'alumnat i professorat dels centres públics, concertats i privats de la ciutat de Barcelona. S'adreça a les diferents etapes educatives obligatòries i postobligatòries.

- Barcelona activa. Programes i serveis específics per a Joves

---

<sup>7</sup> És important destacar que els dispositius locals poden créixer o minvar objecte de les polítiques públiques (positivament o negativament). Per tant tenen una certa variabilitat i una implementació desigual en el territori.

Programes per orientar als joves en els estudis, en la cerca de feina, etc.

- 11 punts d'informació juvenil repartits per la ciutat

## 6. Metodologia

En el següent apartat explicaré tot el que té a veure amb la metodologia utilitzada durant el treball, d'aquesta manera, presentaré els procediments, les tècniques i la mostra per una banda; i els objectius, les hipòtesis i les variables utilitzades per altra banda.

### 6.1. Procediments, tècniques i mostra

#### 6.1.1. Procediments i tècniques

En primer lloc, he realitzat un anàlisi de la situació escolar actual a la ciutat de Barcelona, és a dir, el context administratiu, la segregació urbana i escolar, les opcions formatives que ofereix després de l'ESO i els dispositius locals que té de suport a la inserció formativa i laboral del jovent.

En segon lloc, he realitzat una revisió bibliogràfica del que s'ha publicat des del món acadèmic per tal de crear un marc teòric que acompanyi el projecte. D'aquesta manera m'he centrat en bibliografia relacionada amb la sociologia de l'educació per tal de centrar el tema d'estudi de les expectatives dels joves dins d'aquest àmbit de coneixement. I també bibliografia relacionada amb la identificació i les actituds de l'alumnat davant l'escola, un tema en el que profunditzo més dins del present treball.

En tercer lloc, he realitzat una anàlisi quantitativa ja que, com he comentat, el treball l'he realitzat a partir de les dades generades pel projecte ISCY durant el curs 2013/2014. Així, en el marc d'aquest estudi he analitzat:

- Una mostra de 2.056 joves (representativa de la ciutat de Barcelona) que estaven cursant 4rt d'ESO durant el curs 2013-14, o bé que estaven a cursos inferiors. Per la mostra es van seleccionar 27 centres de secundària d'acord amb una tipologia de diversitat de centres. Tots els joves van respondre una enquesta d'expectatives<sup>8</sup> i són algunes de les variables que hi apareixen les que analitzaré.

D'aquesta manera, a partir d'aquest anàlisi quantitatiu he realitzat una primera aproximació representativa de les expectatives dels joves de Barcelona i els factors i condicionants que tenen a l'hora de construir les seves trajectòries. Així, a partir de les dades

---

<sup>8</sup> Veure variables a l'Annex 1

disponibles, i d'un anàlisi d'associació entre variables<sup>9</sup> he fer una exposició dels resultats obtinguts.

### 6.1.2. Mostra

Per a l'elaboració de la mostra de centres del projecte ISCY, es van considerar els següents criteris:

- L'elaboració d'una mostra estratificada i bietàpica. En primer lloc, a partir de la selecció de centres i, en segon lloc, tenint en compte el nombre d'alumnat necessari per assolir representativitat estadística pel conjunt de la ciutat de Barcelona. En aquest sentit era necessari disposar d'un nombre mínim de 2.000 joves enquestats per assolir una representativitat estadística dels joves de 15 anys, escolaritzats l'últim curs de la ESO o similar. A més, donades les característiques metodològiques de l'estudi (seguiment dels itineraris formatius i de transició dels joves en base a una metodologia de panel) es va decidir sobre-representar la mostra un 15%. D'aquesta manera, la sobrerepresentació no va ser paritaria segons entorns sinó que es va fer particularment a l'alumnat provinent de centres més desfavorits.

- La construcció de la mostra es va realitzar en base a dos criteris d'estratificació fonamentals: la titularitat del centre (públic i privat concertat) i l'entorn en que el centre es troba ubicat (popular, classes mitjanes o classes benestants). En relació a la primera variable, "titularitat", s'han exclòs els centres privats no concertats. A la ciutat de Barcelona la distribució mitjana de centres segons nivells de complexitat<sup>10</sup> segueix pràcticament la mateixa distribució que la mitjana de Catalunya: (40% a la pública i 60% a la privada, però que exclouent l'alumnat en escoles privades no concertades la distribució seria 45% a la pública i 55% a la privada). En relació a la variable "entorn" s'han classificat els centres privats en tres grups, segons un índex d'entorn que ve donat per l'Índex de Renda Familiar Bàsica (IRFB). En el cas de les escoles públiques s'ha procedit a considerar un índex més complex construït en base a l'IRFB, la ratio d'alumnat d'origen estranger i la ratio d'alumnat nouvingut. En base a aquestes variables i tenint en compte la distribució que realitza el Consell Superior d'Avaluació del Sistema

---

<sup>9</sup> He realitzat un anàlisi d'associació de variables i el cas que el khi-quadrat global fos significatiu he examinat els residus estandarditzats corregits per al percentatge de cada cel·la de les taules.

<sup>10</sup> Els centres educatius de la ciutat es classifiquen per nivell de complexitat a partir d'un índex elaborat per la Inspecció d'Educació a partir dels indicadors següents: diversitat significativa –alumnes amb necessitats educatives especials, alumnes amb necessitats educatives específiques (amb situació socioeconòmica desfavorida) i alumnes amb nova incorporació al sistema educatiu (menys de 2 anys)–, mobilitat de l'alumnat i del professorat, absències de l'alumnat i del professorat i demanda d'escolarització a P3 i a primer d'ESO.

Educatiu per a tots els centres de Catalunya s'han distribuït els centres en els següents grups:

1. Entorn de nivell socioeconòmic baix. Centres d'alta complexitat (17% dels centres de Catalunya)
2. Entorn de nivell socioeconòmic mitjà, Centres de complexitat mitjana (70% dels centres de Catalunya)
3. Entorn de nivell socioeconòmic alt Centres de baixa complexitat. (13% dels centres de Catalunya)

S'han considerat com a criteris complementaris i amb caràcter qualitatiu els següents:

- Grau d'eficiència del centre en relació a la taxa de graduació (Taxa de graduació de l'alumnat matriculat en relació a la taxa mitjana esperada segons entorn urbà)
- Oferta formativa dels centres (batxillerat i/o cicles formatius). S'han descartat els centres de les següents característiques:
  - a) Els que no ofereixen ensenyaments post-obligatoris (siguin públics o privats)
  - b) Els Instituts-Escola
  - c) Els centres privats no concertats.

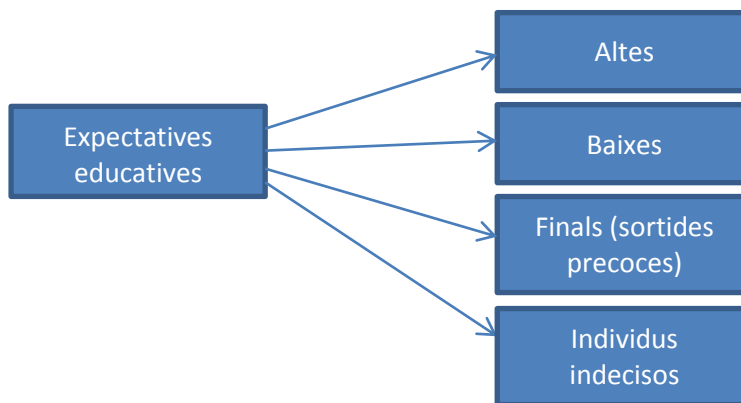
**Taula 6. Mostra final de centres<sup>11</sup>**

	Centres públics			Centres concertats			TOTAL		
	centres	alumnes	% alumnes	centres	alumnes	% alumnes	centres	alumnes	% alumnes
<b>Alta complexitat</b>	4	316	15,37	4	163	7,93	8	479	23,30
<b>Complexitat mitja</b>	6	517	25,15	8	782	38,04	14	1299	63,18
<b>Baixa complexitat</b>	2	93	4,52	3	185	9,00	5	278	13,52
<b>Total</b>	<b>12</b>	<b>926</b>	<b>45,04</b>	<b>15</b>	<b>1130</b>	<b>54,96</b>	<b>27</b>	<b>2056</b>	<b>100</b>

<sup>11</sup> El total de centres i alumnes que han participat finalment en el projecte.

## 6.2. Objectius, hipotesis i variables

La finalitat fonamental del projecte és realitzar una aproximació a les expectatives<sup>12</sup> dels joves just abans de finalitzar l'educació obligatòria a la ciutat de Barcelona, més concretament, fer un anàlisi dels condicionants que tenen en la creació d'aquestes expectatives de futur al llarg de la seva etapa d'escolarització obligatòria i quins factors contribueixen a la generació d'aquestes (rendiment, família, amics...). Tot això emmarcat en el context de la ciutat de Barcelona amb una determinada distribució dels centres educatius en els diferents barris, un sistema educatiu i uns programnes específics, i amb un context social i econòmic de crisi.



Les preguntes de les quals parteix el treball són les següents:

1. Quines són les expectatives dels joves de la ciutat de Barcelona just abans d'acabar l'escola obligatòria?
2. Quins factors incideixen en la creació d'expectatives dels alumnes?
3. Quina és la importància de les motivacions de l'alumnat (identificació instrumental/expressiva) a l'hora d'analitzar les expectatives d'aquests?

I a partir d'aquestes preguntes em plantejo una serie d'objectius:

1. Conèixer el context actual de la ciutat de Barcelona (context administratiu, segregació urbana i escolar, oferta formativa i dispositius locals d'inserció i formació pel jovent).
2. Analitzar les expectatives dels i les alumnes al final de la seva etapa d'escolarització obligatòria i els factors que contribueixen a la generació d'aquestes expectatives (família, amics...).

---

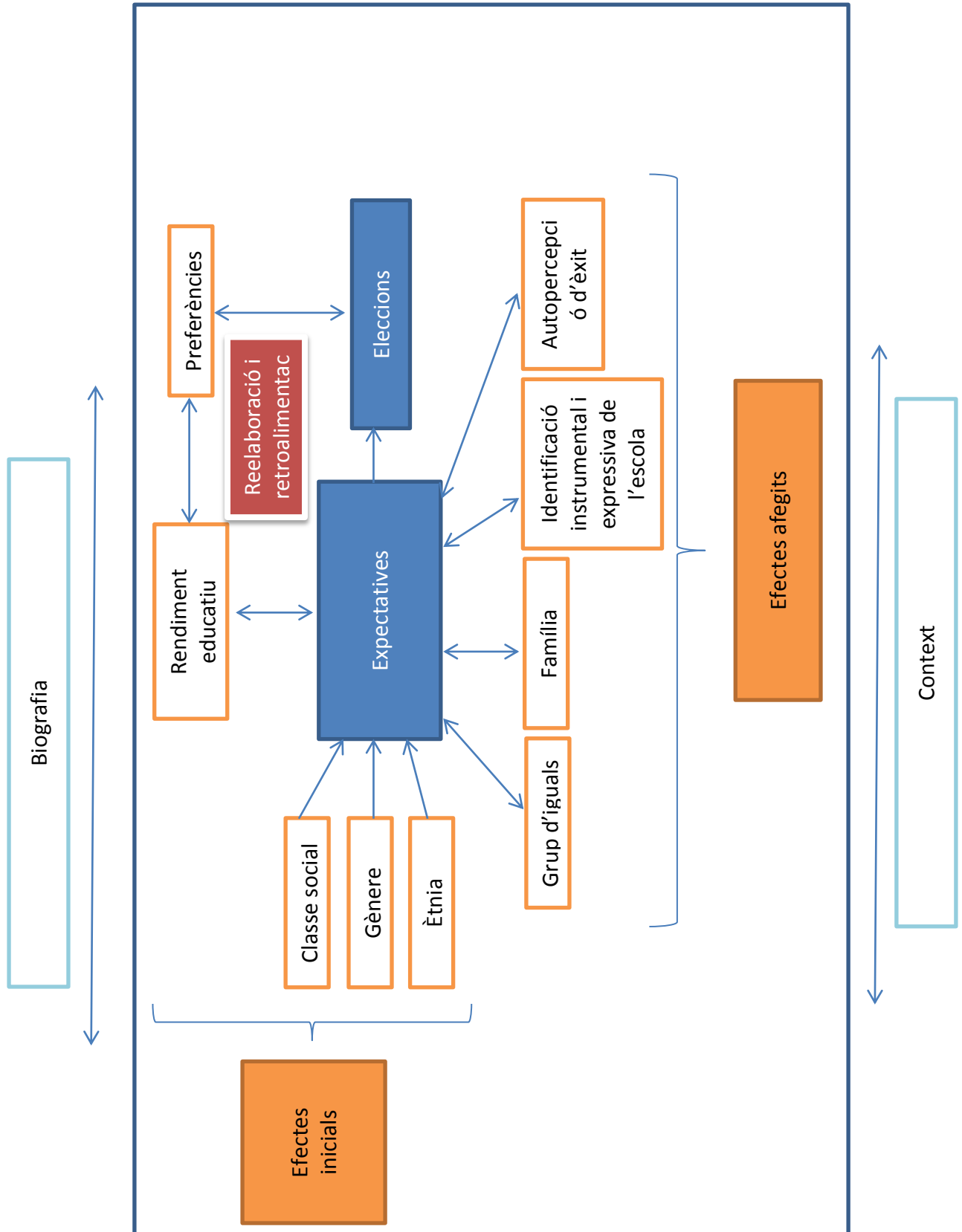
<sup>12</sup> Per simplificar l'objecte d'estudi del treball he classificat les expectatives en tres: expectatives educatives altes (fer batxillerat per anar a la universitat o fer batxillerat per anar a un CFGS), expectatives baixes (realitzar un PFI o un CFGM), expectatives finals (deixar els estudis amb el graduat de l'ESO o sense aquest), i finalment expectatives indecises (els i les joves que a 4t d'ESO no saben cap a on volen anar).



3. Més concretament dins de l'anàlisi de les expectatives, explorar les actituds dels estudiants davant l'escola a partir de les seves motivacions, proposar una tipologia d'actituds i contrastar-la empíricament.

## 7. Model d'anàlisi

En el següent apartat es mostra el model d'anàlisi que plantejo per tal de centrar el treball:



Un cop contextualitzada la ciutat i l'objecte d'estudi, plantejo el model d'anàlisi del treball per tal de mostrar d'una forma més visual els aspectes més rellevants que tractaré d'analitzar, i d'aquesta manera mostrar tot el que he comentat anteriorment d'una forma més esquemàtica.

D'aquesta manera, el model d'anàlisi que plantejo es centra en les expectatives i els condicionants que tenen aquestes expectatives. Així trobem quatre aspectes que les poden condicionar:

- **El context:** L'estructura social, econòmica i política del moment; l'estructura del sistema educatiu; la distribució d'aquesta oferta en el territori i, per tant, pels mitjans de transport disponibles; els dispositius locals de suport a la inserció formativa i laboral del jovent.
- **Efectes inicials:** La classe social, el gènere i l'ètnia
- **Efectes afegits:** el grup d'iguals, la família, l'autopercepció d'èxit
  - La identificació instrumental i expressiva amb l'escola
- **Rendiment educatiu:** les notes com a indicador d'habilitat intel·lectual tot i que té importants limitacions.

Tot i així, encara que el model del present treball estigui simplificat per l'escassetat de temps, cal especificar que aquests diferents factors i les expectatives dels individus no són estàtiques sino que al llarg de la vida es reelaboren i es retroalimenten, el que pot esdevenir una positiu o negatiu.

## 8. Anàlisi de les dades

Un cop realitzada la contextualització del treball, de l'objecte d'estudi i de la ciutat de Barcelona em centraré específicament en el cos del treball, és a dir, l'anàlisi quantitatiu de les dades.

### 8.1. Construcció de la variable expectatives

D'aquesta manera, en un primer moment he construït la variables d'expectatives per tal de poder conèixer les especificitats. La construcció d'aquesta variable s'ha realitzat a partir de dues preguntes que van respondre els alumnes al qüestionari:

*Si a final de curs no obtens el graduat, quines d'aquestes opcions faries?*

- Repetir
- Buscaria un Programa de Qualificació Professional Inicial (PQPI)
- Em prepararia les proves d'accés a un Cicle Formatiu de Grau Mitjà (CFGM)
- Buscaria un curs de formació (escola taller o similar) fora de l'escola
- Buscar una feina
- No tinc res pensat

*Si finalment obtens el graduat, quines d'aquestes opcions faries?*

- Fer el batxillerat per anar a la Universitat
- Fer el batxillerat per anar a un Cicle Formatiu de Grau Superior (CFGS)
- Fer un Cicle Formatiu de Grau Mitjà (CFGM)
- Deixar d'estudiar i buscar feina
- Encara no ho sé

D'aquesta manera, a partir d'aquestes dues preguntes es va crear una primera variable:

- *Fer el batxillerat per anar a la Universitat*
- *Fer el batxillerat per anar a un Cicle Formatiu de Grau Superior (CFGS)*
- *Fer un Cicle Formatiu de Grau Mitjà (CFGM)*
- *Fer les proves de CFGM*
- *Fer un Programa de Formació Professional Inicial*
- *Inserir-se al mercat de treball*
- *Indecisos*

I a partir d'aquí, per tal de simplificar la variable vaig crear la definitiva que he utilitzat al llarg del present treball:

- Expectatives altes (batxillerat per anar a la universitat o batxillerat per fer un CFGS),
- Expectatives baixes (PFI, proves de CFGM o CFGM)
- Expectatives finals (abandonament dels estudis amb el graduat de l'ESO o sense ell- Mercat de treball)
- Individus indecisos (no saben que volen fer després de l'ESO)

**Taula 7. Variable expectatives**

<b>Expectatives</b>			
	Freqüència	%	% vàlid
<b>Altes</b>	1141	55,5	59,4
<b>Baixes</b>	576	28,0	30,0
<b>Finals</b>	71	3,5	3,7
<b>Indecisos</b>	132	6,4	6,9
<b>Total</b>	1920	93,4	100,0
<b>Perduts pel sistema<sup>13</sup></b>	136	6,6	
<b>Total</b>	2056	100,0	

La distribució de la mostra en funció de les expectatives d'itinerari que assenyalen els alumnes, es reflecteix en el total de la taula: tenen expectatives altes més de la meitat dels joves (59,4%), i a molta distància se situen les expectatives baixes (30%). Finalment, només un 3.7% té expectatives finals.

## 8.2. Creuament de variables

Un cop construïda aquesta variable d'expectatives l'he creuat per diverses variables:

- Variables independents: sexe, classe social, origen

<sup>13</sup> Els perduts pel sistema són individus que no han respost a alguna de les variables.

b. Variables dependents: grup d'iguals, família, autopercepció d'èxit acadèmic i identificació amb l'escola.

### 8.2.1. La influència de la classe social, el sexe i l'origen

En aquest apartat analitzaré la incidència d'algunes de les variables independents contemplades. En particular, la classe social: el nivell educatiu màxim familiar i el nivell d'ocupació més alta de la llar; el sexe de l'alumne/a; i l'origen sobre la variable dependent expectativa de trajectòria. Aquest anàlisi l'he realitzat a partir de l'associació entre variables i, en el cas que el khi-quadrat global sigui significatiu, he examinat els residus estandarditzats corregits per al percentatge de cada cel·la de les taules

**Taula 8. Sexe i expectatives**

	Sexe		Total	n
	Home	Dona		
<b>Expectatives* [0,115]</b>				
<b>Altes</b>	55,5%	<u>64,0%</u>	59,5%	1130
<b>Baixes</b>	31,5%	28,2%	29,9%	568
<b>Finals</b>	<u>5,4%</u>	1,9%	3,7%	70
<b>Indecisos</b>	7,7%	5,9%	6,8%	130
<b>Total</b>	988	910		1898

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96<sup>14</sup>

Pel que fa al sexe s'observa com hi ha una major tendència de les noies a unes expectatives altes, opció molt dominant entre elles, i la major tendència relativa dels nois cap al mercat laboral. I les expectatives baixes no presenten diferències significatives per sexe.

<sup>14</sup> \*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat | \*\*  $p \leq 0,05$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables.

Els percentatges subratllats mostren els valors més grans de 1,96 pels residus corregits tipificats com a mesura de la intensitat de la relació entre categories de les variables.

**Taula 9. EGP3 i Expectatives**

EGP3				
	I+II Empresaris i professionals	III+IV Petits propietaris i treballadors no manuals	V+VI+VII Treballadors manuals	<b>Total</b> n
<b>Expectatives* [0,214]</b>				
<b>Altes</b>	<u>62,5%</u>	27,7%	9,8%	1114
<b>Baixes</b>	33,3%	<u>41,4%</u>	<u>25,3%</u>	541
<b>Finals</b>	26,2%	39,3%	<u>34,4%</u>	61
<b>Indecisos</b>	43,5%	29,8%	<u>26,6%</u>	124
<b>Total</b>	946	594	300	1840

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

Si atenem a la distribució de l'expectativa d'itinerari en funció de l'estatus ocupacional familiar, s'observa una gradació des de l'itinerari en la vessant més alta fins al mercat laboral. En un extrem destaca l'intens predomini en les famílies d'empresaris i professionals per l'itinerari acadèmic (més de dues terceres parts). A l'àrea més central que implica un itinerari d'estudis més baix es concentren en major mesura els alumnes de famílies de classe intermèdia i de treballadors manuals. Mentre que la indecisió i la previsió d'abandonar els estudis i sortir al mercat laboral és major patrimoni relatiu dels alumnes amb famílies treballadores manuals.

L'escalonament que observem per a la variable ocupació familiar apareix amb encara amb més claredat si prenem com a variable independent el nivell d'estudis de la família d'origen.

**Taula 10. Nivell educatiu familiar i expectatives**

<b>Nivell educatiu finalitzat de la família. Màxim dels dos progenitors.</b>				
	Sense estudis o obligatoris	Estudis post obligatoris (BUP, CFGM, CFGS...)	Estudis universitaris	<i>Total</i> n
<b>Expectatives* [0,240]</b>				
<b>Altes</b>	11,1%	32,6%	<u>56,3%</u>	1123
<b>Baixes</b>	<u>31,2%</u>	<u>38,8%</u>	30,0%	560
<b>Finals</b>	<u>61,2%</u>	13,4%	25,4%	67
<b>Indecisos</b>	24,2%	36,7%	39,1%	128
<b>Total</b>	372	639	867	1878

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

Observem que l'efecte del nivell d'estudis màxims a la llar sobre les expectatives del fill o filla mostra una pauta encara més clara. Així, mentre que en les famílies amb progenitors universitaris es manté l'acusada tendència cap a unes expectatives més altes, entre els fills de famílies amb el màxim d'estudis post obligatoris no universitaris augmenta la propensió cap a unes expectatives més baixes. I és en les famílies fins a estudis obligatoris que es marca amb més claredat la tendència a la baixa amb estudis de formació professional, mitjana o inicial, o a abandonar el sistema.

Trobem diferències d'expectatives entre noies i nois dins d'aquesta distribució. Com es podria intuir, la propensió cap al mercat laboral dels nois en famílies fins a estudis obligatoris (15%) més que duplica la de les noies (6.6%). Encara que el mateix passa en les famílies amb estudis universitaris per a l'opció final (nois 3.3% i noies 0.5%).

Finalment, en referència a l'origen dels alumnes i concretament tenint en compte la generació d'immigració s'observa com els i les joves de pares autòctons s'associen significativament amb expectatives altes i en canvi són els i les alumnes nascuts a l'estranger els que s'associen amb expectatives baixes, finals o es troben indecisos.



**Taula 11. Generació d'immigració i expectatives**

Generació d'immigració					
	Nascuts a CAT/SP amb pares autòctons	Nascuts a CAT/SP amb pares estrangers	Arribats fins als 11 anys	Arribats a partir dels 12 anys	<b>Total</b>
					n
<b>Expectatives* [0,144]</b>					
<b>Altes</b>	<u>83,8%</u>	3,8%	9,5%	2,8%	1094
<b>Baixes</b>	67,0%	4,9%	<u>20,2%</u>	<u>7,9%</u>	530
<b>Finals</b>	60,4%	1,9%	<u>32,1%</u>	5,7%	53
<b>Indecisos</b>	61,9%	6,8%	15,3%	<u>16,1%</u>	118
<b>Total</b>	1377	77	246	95	1795

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

### 8.2.2. La influència del grup d'iguals, la família i l'autopercepció d'èxit acadèmic

A partir d'aquí, analitzaré la incidència d'algunes de les variables dependents contemplades. En particular, el grup d'iguals, la família i l'autopercepció d'èxit acadèmic.

En línies generals es pot observar com totes tres variables tenen influència en les expectatives, però si centrant-me en primer lloc en el grup d'iguals s'observa com les expectatives del primer amic de la classe es corresponen notablement amb les del propi estudiant.

**Taula 12. Expectatives primer amic i expectatives pròpies**

Primer/a amic/ga						
	Batxillerat	CFGM	PQPI	Deixar d'estudiar	No ho sé	<b>Total</b>
						n
<b>Expectatives* [0,144]</b>						
<b>Altes</b>	<u>89,0%</u>	4,5%	0,8%	0,5%	5,2%	1140
<b>Baixes</b>	61,7%	<u>23,2%</u>	<u>3,2%</u>	1,9%	10,0%	569
<b>Finals</b>	55,1%	8,7%	<u>5,8%</u>	<u>10,1%</u>	<u>20,3%</u>	69
<b>Indecisos</b>	67,4%	5,4%	1,6%	3,1%	<u>22,5%</u>	129
<b>Total</b>	1491	196	33	28	159	1907

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables

Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En referència a l'autopercepció acadèmica es tenen en compte les següents variables: com creus que et qualificarien els teus professors com estudiant, com creus que t'aniran els estudis aquest any, ara mateix em veig com un estudiant d'èxit i estic segur que ho faig bé a l'escola. Així, a partir de la construcció de la variable d'autopercepció s'observa com els joves amb una autopercepció acadèmica alta tenen expectatives altes i, en canvi, els joves amb una autopercepció baixa tenen unes expectatives baixes, finals o es troben indecisos.

**Taula 13. Autopercepció acadèmica i expectatives**

	Autopercepció acadèmica		Total n
	Baixa	Alta	
<b>Expectatives* [0,274]</b>			
<b>Altes</b>	40,0%	<u>60,0%</u>	1008
<b>Baixes</b>	<u>65,6%</u>	34,4%	453
<b>Finals</b>	<u>65,2%</u>	34,8%	46
<b>Indecisos</b>	<u>78,2%</u>	21,8%	101
<b>Total</b>	809	799	1608

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables

Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

Finalment, en relació a la família abordo la qüestió del seguiment que els progenitors realitzen sobre els estudis dels seus fills i filles. Per a això, he seleccionat en primer lloc la variable assistència a reunions de l'escola i el control dels pares a l'hora de fer els deures. D'aquesta manera, podem observar que els joves amb expectatives altes els seus pares assisteixen a les reunions de pares de l'escola, tot i que no s'asseguren de que facin els deures (possiblement perquè tenen confiança en ells envers els estudis). Pel que fa al jovent d'expectatives baixes s'associen significativament tant amb pares que assisteixen a les reunions com amb pares que no, i en aquest cas seria interessant veure si hi ha diferències entre els que els agradaria fer PFI o CFGM; a més, en aquest cas s'associen amb jovent que els seus pares s'asseguren de que facin els deures. Finalment, en relació al jovent d'expectatives finals i els indecisos s'associen amb pares que no assisteixen a les reunions i que no s'asseguren de que facin els deures.

**Taula 14. Assistència a les reunions i expectatives**

Els meus pares assisteixen a les reunions de pares de l'escola					
	Molt desacord	Desacord	D'acord	Molt d'acord	Total
					n
<b>Expectatives* [0,135]</b>					
<b>Altes</b>	3,0%	10,1%	37,8%	<u>49,2%</u>	1123
<b>Baixes</b>	<u>6,5%</u>	<u>17,6%</u>	<u>45,9%</u>	30,0%	567
<b>Finals</b>	9,2%	<u>29,2%</u>	41,5%	20,0%	65
<b>Indecisos</b>	<u>10,9%</u>	14,8%	41,4%	32,8%	128
<b>Total</b>	91	251	764	777	1883

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

**Taula 15. S'asseguren de què faig els deures i expectatives**

Els meus pares s'asseguren de què faig els deures					
	Molt desacord	Desacord	D'acord	Molt d'acord	Total
					n
<b>Expectatives** [0,058]</b>					
<b>Altes</b>	7,5%	24,2%	47,3%	21,0%	1127
<b>Baixes</b>	6,7%	18,9%	<u>53,2%</u>	21,2%	566
<b>Finals</b>	<u>15,2%</u>	28,8%	40,9%	15,2%	66
<b>Indecisos</b>	4,7%	26,4%	45,7%	23,3%	129
<b>Total</b>	138	433	920	397	1888

\*\*  $p \leq 0,05$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

### 8.2.3. Identificació instrumental i expressiva amb l'escola<sup>15</sup>

En aquest últim apartat tractaré el tema de la identificació instrumental i expressiva amb l'escola, és a dir les motivacions dels estudiants envers l'escola per tal de veure quina és la seva influència en les expectatives dels alumnes. D'aquesta manera, a continuació mostraré la conceptualització i operacionalització de la tipologia així com els resultats descriptius

<sup>15</sup> Les dades que mostro en el següent apartat les vaig presentar en una comunicació a Lisboa el passat mes de juliol a la I Conferència Ibèrica de Sociologia de l'Educació, juntament amb Albert Sanchez-Gelabert i Helena Troiano.

obtinguts. Seguidament s'exposen les característiques més rellevants de cada tipus en base a diferents variables independents (sexe, l'ocupació dels progenitors, el nivell educatiu d'aquests, l'estructura familiar, l'origen, la generació d'immigració i l'idioma en què parlen en casa). Finalment, es presenten els resultats sobre la base de la contrastació de la tipologia amb variables dependents (procastinació, problemes conductuals, resolutius, autopercepció acadèmica, autopercepció, valoració de la vida fora de l'escola, valoració del treball en grup i expectatives).

○ **Les actituds davant l'escola**<sup>16</sup>

La proposta que aquí plantejo té com a objectiu analitzar les motivacions dissociades de les accions o comportaments. Evidentment aquesta distinció és d'ordre analític; és més que òbvia la interrelació i retroalimentació existent en l'ordre cultural i el comportament o ordre conductual. D'aquesta manera, he explorat les motivacions que els alumnes tenen enfront de l'escola i, per altra banda, les accions que duen a terme, seguint el model de la teoria de l'acció planificada de Icek Ajzen (1991). Aquesta distinció permet analitzar únicament les motivacions tenint en compte diferents variables referents a la identificació instrumental i expressiva amb la institució educativa (taula següent) i explorar si es relacionen amb certs tipus de comportaments.

**Taula 16. Construcció dels eixos**

<b>Expressiu</b>		<b>alpha</b>
ST_17_01	M'agrada estar a l'escola	<b>0,727</b>
ST_17_02	Em sento segur/a a l'escola	
ST_17_07	Tinc bona relació amb la majoria de professors/es	
ST_17_11	Quan acabi l'escola tindrè uns bons records	
ST_17_12	Em sento satisfet/a amb el que faig a classe	
ST_19_04	L'escola treu el millor de mi	
<b>Instrumental</b>		<b>alpha</b>
ST_17_13	Treballar dur a l'escola ajuda a l'èxit laboral	<b>0,794</b>
ST_17_14	El que aprenem a classe és necessari per tenir èxit en el futur	
ST_17_15	L'escola m'ensenya coses valuoses	
ST_17_16	L'escola em prepara per tenir un projecte de vida	
<b>Desmotivació</b>		<b>alpha</b>
ST_17_06	La majoria de les tasques escolars són aborrides	<b>0,584</b>
ST_17_08	L'escola és sovint una pèrdua de temps	

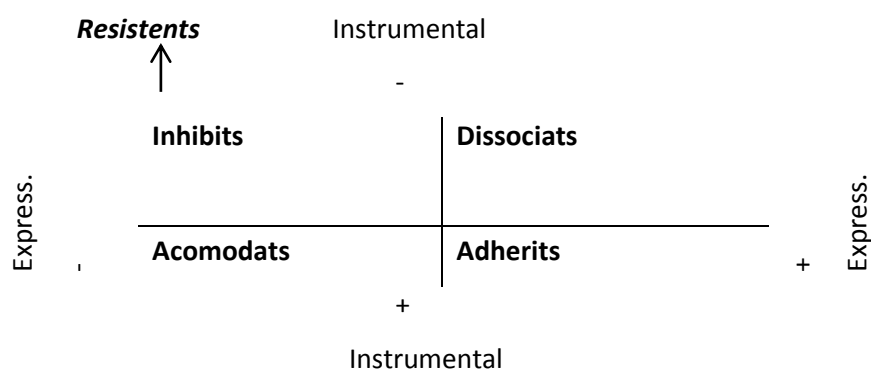
D'aquesta manera, creuant els dos eixos motivacionals (instrumental i expressiu<sup>17</sup>), es classifica a cada alumne en funció del grau d'identificació instrumental i expressiva que tenen amb el

<sup>16</sup> Al següent apartat es presenta un quadre resum amb els principals resultats

<sup>17</sup> L'ordre instrumental és en referència a l'escola com a eina per assolir uns altres objectius (formació superior o un bon lloc de feina), en canvi, l'ordre expressiu fa referència a l'escola com a aspecte cultural i social que aporta unes vivències determinades i on l'alumne s'hi troba còmode.

centre educatiu, resultant els tipus de: adherit, dissociat, acomodat, inhibit o resistent tal com es mostra al gràfic. Així, he realitzat proves per elaborar la tipologia i, finalment, aquesta s'ha construït sobre la base de la mitjana i no en escala atès que mostra uns resultats més ajustats.

**Gràfic 1. Tipologia de l'actitud davant l'escola**



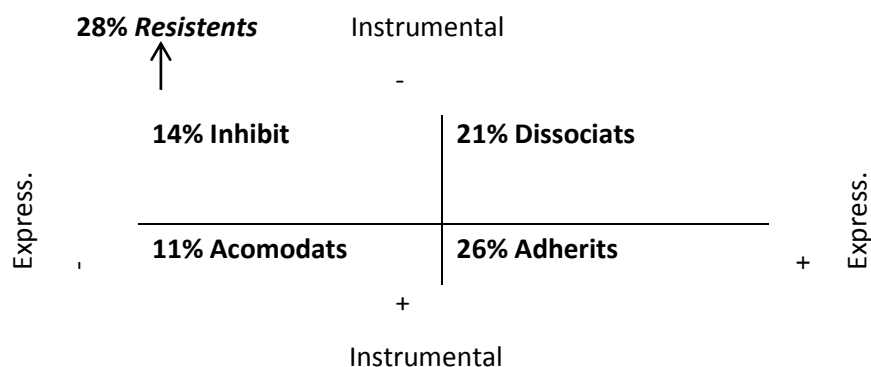
En un primer moment la tipologia presentava 4 tipus (inhibits, dissociats, acomodats i adherits) però finalment es va dividir els inhibits en dos grups basant-se si tenien un alt grau de desmotivació (resistents) o grau sota d'aquesta (inhibits) per poder comprovar si en les variables de disrupció s'observa un comportament diferent entre aquests dos tipus tal com apuntaven Masjuan i Troiano (2009) a partir del model original de Merton (1938). Una vegada construïda aquesta tipologia, he realitzat una anàlisi de diferents variables independents per caracteritzar i variables dependents per contrastar-la. Les variables introduïdes en aquesta anàlisi ens ajuden a entendre aquesta tipologia i els perfils més característics que la conformen així com els comportaments que duen a terme. Les variables analitzades són:

- Variables independents: sexe, ocupació dels progenitors, nivell educatiu dels progenitors, estructura familiar, origen dels progenitors, generació d'immigració i idioma que parlen a la llar.
- Variables dependents: procrastinació, problemes conductuals, si són resolutius, autopercepció acadèmica, autopercepció, valoració de la vida fora de l'escola, valoració del treball en grup i expectatives.

Mitjançant aquesta anàlisi inicial, els resultats preliminars mostren com en relació a la població analitzada un 26% dels alumnes són adherits, és a dir, que s'identifiquen instrumental i expressivament amb l'escola; un 20,6% dissociats, que s'identifiquen expressivament però no instrumentalment; un 11,2% acomodats, que s'identifiquen instrumentalment i no expressivament; un 13,9% inhibits que no s'identifiquen ni expressiva ni instrumentalment

amb aquesta; i finalment, un 28,3% són resistents que no s'identifiquen ni expressiva ni instrumentalment i que a més tenen un alt grau de desmotivació a l'escola.

**Gràfic 2. % resultants de la tipologia d'actituds davant l'escola**



○ **Caracterització de la tipologia**

Per realitzar una primera caracterització d'aquesta tipologia he realitzat, de la mateixa forma que en els apartats anteriors, una anàlisi d'associació entre variables i, en el cas que el khi-quadrat global sigui significatiu, he examinat els residus estandarditzats corregits per al percentatge de cada cel·la de les taules. A partir d'aquesta anàlisi, es defineixen els diferents tipus a partir de la següent taula:

**Taula 17. Actitud davant l'escola**

		Actitud davant l'escola					Total	
		Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	%	n
<b>Idioma* [0,117]</b>								
Principalment en català		<u>32,6%</u>	20,1%	25,7%	24,0%	34,4%	<b>28,7%</b>	<b>585</b>
Català y castellà		22,6%	13,5%	18,1%	20,8%	17,9%	<b>18,8%</b>	<b>384</b>
Principalment en castellà		35,2%	<u>52,8%</u>	35,5%	42,4%	40,3%	<b>39,7%</b>	<b>809</b>
Altres llengües i combinacions		9,5%	13,5%	<u>20,8%</u>	12,7%	7,5%	<b>12,8%</b>	<b>260</b>
<b>Origen geogràfic dels pares* [0,140]</b>								
Catalunya i Espanya		<u>82,4%</u>	63,3%	67,5%	71,2%	<u>84,2%</u>	<b>75,5%</b>	<b>1462</b>
Europa i la resta dels països rics		1,0%	<u>3,7%</u>	1,7%	1,5%	2,0%	<b>1,8%</b>	<b>35</b>
La resta del món		16,6%	<u>33,0%</u>	<u>30,8%</u>	<u>27,4%</u>	13,8%	<b>22,7%</b>	<b>440</b>
<b>Estructura Familiar* [0,004]</b>								
Nuclear		<u>76,5%</u>	63,4%	74,2%	68,7%	73,0%	<b>72,4%</b>	<b>1464</b>

Monoparental	16,5%	<u>30,0%</u>	18,2%	23,8%	21,4%	<b>20,9%</b>	<b>422</b>
Reconstituïda/Custodi a compartida	4,3%	2,6%	3,6%	5,0%	4,0%	<b>4,0%</b>	<b>80</b>
Més d'un nucli/Altres situacions	2,6%	4,0%	4,0%	2,5%	1,6%	<b>2,8%</b>	<b>57</b>
<b>Sexe* [0,140]</b>							
Home	45,8%	<u>59,6%</u>	45,3%	55,9%	<u>60,7%</u>	<b>52,8%</b>	<b>1063</b>
Dona	<u>54,2%</u>	40,4%	<u>54,7%</u>	44,1%	39,3%	<b>47,2%</b>	<b>950</b>
<b>Generació d'immigració* [0,111]</b>							
Nascuts a CAT/SP amb pares autòctons	<u>83,2%</u>	65,4%	69,5%	72,5%	<u>84,9%</u>	<b>76,9%</b>	<b>1462</b>
Nascuts a CAT/SP amb pares estrangers	1,7%	<u>9,6%</u>	6,0%	5,6%	2,9%	<b>4,5%</b>	<b>86</b>
Arribats fins als 11 anys	10,4%	<u>18,3%</u>	<u>17,5%</u>	15,6%	9,6%	<b>13,5%</b>	<b>257</b>
Arribats a partir dels 12 anys	4,7%	6,7%	<u>7,0%</u>	6,3%	2,5%	<b>5,1%</b>	<b>97</b>
<b>Nivell educatiu de la família* [0,103]</b>							
Sense estudis o obligatoris	13,5%	<u>26,0%</u>	<u>24,8%</u>	23,6%	14,6%	<b>19,6%</b>	<b>389</b>
Estudis post obligatoris (BUP, CFGM, CFGS...)	36,4%	37,0%	29,8%	29,5%	36,3%	<b>33,7%</b>	<b>670</b>
Estudis universitaris	50,1%	37,0%	45,4%	46,9%	49,1%	<b>46,7%</b>	<b>928</b>
<b>EGP3 familiar pròpia* [0,104]</b>							
I+II Empresaris i professionals	<u>59,9%</u>	42,2%	47,8%	46,7%	<u>55,2%</u>	<b>51,6%</b>	<b>1005</b>
III+IV Petits propietaris i treballadors no manuals	28,3%	37,6%	31,8%	33,1%	33,8%	<b>32,5%</b>	<b>632</b>
V+VI+VII Treballadors manuals	11,8%	20,2%	<u>20,4%</u>	<u>20,2%</u>	11,0%	<b>15,9%</b>	<b>310</b>
<b>EGP5 familiar pròpia* [0,083]</b>							
I+II Empresaris i professionals	<u>59,9%</u>	42,2%	47,8%	46,7%	<u>55,2%</u>	<b>51,6%</b>	<b>1005</b>
III Treballadors no manuals	23,2%	33,9%	26,9%	26,8%	27,7%	<b>27,1%</b>	<b>528</b>
IVabc Petits propietaris	5,2%	3,7%	4,9%	6,2%	6,1%	<b>5,3%</b>	<b>104</b>
V+VI Treballadors manuals qualificats	8,6%	9,6%	<u>12,3%</u>	<u>13,6%</u>	6,1%	<b>9,7%</b>	<b>188</b>
VII Treballadors manuals no qualificats	3,2%	<u>10,6%</u>	<u>8,1%</u>	6,6%	5,0%	<b>6,3%</b>	<b>122</b>
<b>Total</b>	<b>420</b>	<b>229</b>	<b>530</b>	<b>283</b>	<b>576</b>	<b>100%</b>	<b>2038</b>

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat | \*\*  $p \leq 0,05$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables.  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

D'aquesta manera, a partir de la taula es poden caracteritzar els diferents tipus de la següent manera:

- Els estudiants adherits s'associen significativament amb les dones, els pares de les quals són de la resta del món i les quals van arribar a Espanya abans dels 12 anys o a partir dels 12 anys i que parlen altres llengües o combinacions. S'associen també a un nivell educatiu baix dels pares, sense estudis o amb estudis obligatoris, i els quals realitzen treballs manuals.
- En relació als acomodats, s'observa que s'associen a estudiants homes que han nascut a Catalunya o Espanya o arribats abans dels 12 anys amb pares d'origen estranger de la resta del món o d'Europa i la resta de països rics. A més, s'associa a famílies monoparentals que parlen principalment castellà a la llar. En relació a l'origen socioeconòmic, s'observa una associació significativa amb progenitors que ocupen llocs de treball manuals no qualificats i que no tenen estudis o que tenen estudis obligatoris.
- El tipus dissociat presenta una associació a les estudiants dones nascudes a Catalunya i amb pares autòctons. S'associen també a famílies nuclears on es parla principalment el català. En relació a l'origen socioeconòmic, s'observa una associació significativa amb progenitors empresaris i professionals però sense associacions significatives en relació al nivell educatiu familiar.
- En referència als inhibits, s'observa que s'associen significativament als estudiants els pares provenen de països de la resta del món i que realitzen treballs manuals
- Finalment, els resistents s'associen a estudiants homes que han nascut a Catalunya i Espanya, i els seus progenitors són també autòctons. A més, pertanyen a classes mitjanes i altes atès que els progenitors ocupen llocs de treball d'empresaris i professionals.

- **Contrastació de la tipologia**

He seleccionat diferents indicadors per contrastar la tipologia i explorar l'impacte d'aquesta en certes accions, valoracions i expectatives de futur dels joves. D'aquesta manera, a partir d'una anàlisi factorial he distingit els següents set eixos relacionats a accions, conductes, autopercepcions i valoracions. Amb la intenció de separar i diferenciar aquells estudiants amb més o menys tendència a pertànyer a un o altre grup de cada eix, s'han dicotomitzat (alt-baix) les puntuacions a partir de la mitjana. Els eixos resultants (i els indicadors) són els següents:

- **Procastinació** (Tendeixo a deixar les coses per a l'últim moment, Sóc mandrós)
- **Problemes conductuals** (He estat castigat, He tingut problemes amb algun professor per la meva conducta, Freqüentment em fico en problemes, Sóc respectuós amb els altres)
- **Resolutiu** (Puc resoldre qualsevol problema que pugui tenir, No hi ha res que em pugui apartar dels meus objectius, Tinc moltes formes d'aconseguir els meus actuals objectius)



- **Autopercepció acadèmica** (Com creus que et qualificarien teus professors com a estudiant, com creus que t'aniran els estudis aquest any, Ara mateix em veig com un estudiant d'èxit, Estic segur que ho faig bé a l'escola)
- **Autopercepció** (Comprenc els sentiments dels altres, Sóc un / a bon / a líder, Exprés idees clares en les meves exposicions orals, Quan escric exprés clarament les meves idees)
- **Valoració vida fora de l'escola** (La relació amb la gent, El que fas en el teu temps lliure, La teva vida a casa, La teva vida en general, El teu futur)
- **Valoració treball en grup** (Prefereixo treballar sol, Treball bé en grups)

A més, a partir de 2 preguntes del qüestionari (Què vols fer si obtens el graduat de l'ESO i Què vols fer si no ho obtens), s'han definit les expectatives que tenen els estudiants un cop acabin l'educació obligatòria.

• **Expectatives:**

- o Altes
- o Baixes
- o Finals
- o Individus indecisos

D'aquesta manera, si atenem a la taula 18 s'observa com els adherits i els inhibits s'associen amb els estudiants que tenen un baix nivell de procrastinació i, per tant, no tendeixen a deixar les coses per a l'últim moment ni tampoc es consideren mandrosos a diferència dels resistents que s'associen amb els que tenen un nivell alt.

**Taula 18. Actitud davant l'escola i nivell de procrastinació**

	Actitud davant l'escola					Total n
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	
<b>Procastinació* [0,213]</b>						
<b>Alta</b>	51,90%	52,90%	36,60%	41,40%	<u>64,20%</u>	841
<b>Baixa</b>	48,10%	47,10%	<u>63,40%</u>	<u>58,60%</u>	35,80%	841
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En segon lloc, observem com els dissociats i els adherits s'associen a estudiants que no es fiquen en problemes i són respectuosos amb els altres a diferència dels resistents que s'associen amb els estudiants més rebels, tal com podem veure en la següent taula :

**Taula 19. Actitud davant l'escola i problemes conductuals**

Actitud davant l'escola						
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	<b>Total</b>
						n
<b>Problemes conductuals* [0,149]</b>						
Alt	44,30%	56,60%	40,90%	54,20%	<u>58,60%</u>	842
Baix	<u>55,70%</u>	43,40%	<u>59,10%</u>	45,80%	41,40%	840
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En tercer lloc, en referència al resolutius que són els estudiants s'observa que són els adherits els més resolutius i en canvi els resistents els que s'associen amb estudiants menys resolutius:

**Taula 20. Actitud davant l'escola i nivell de resolució**

Actitud davant l'escola						
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	<b>Total</b>
						n
<b>Resolutiu* [0,113]</b>						
Alt	51,40%	50,80%	<u>57,90%</u>	44,10%	43,80%	840
Baix	48,60%	49,20%	42,10%	55,90%	<u>56,20%</u>	842
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En quart lloc, en el cas de l'autopercepció acadèmica, són els dissociats i els adherits els que s'associen amb nivells alts i per tant són joves que es consideren bons estudiants i amb èxit en els estudis. En canvi, els inhibits i els resistents s'associen amb els nivells baixos.

**Taula 21. Actitud davant l'escola i autopercepció acadèmica**

	Actitud davant l'escola					Total n
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	
<b>Autopercepció acadèmica* [0,289]</b>						
Alta	<u>61,60%</u>	43,40%	<u>67,10%</u>	38,30%	33,00%	841
Baixa	38,40%	56,60%	32,90%	<u>61,70%</u>	<u>67,00%</u>	841
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables

Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En cinquè lloc, els adherits s'associen amb nivells alts d'autopercepció ja que consideren que comprenen els sentiments dels altres, que són bons / es líders i que saben expressar de forma clara les seves idees. I d'altra banda, els inhibits s'associen amb els estudiants que tenen una mala autopercepció.

**Taula 22. Actitud davant l'escola i autopercepció**

	Actitud davant l'escola					Total n
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	
<b>Autopercepció** [0,084]</b>						
Alta	49,50%	47,10%	<u>54,30%</u>	41,00%	51,80%	840
Baixa	50,50%	52,90%	45,70%	<u>59,00%</u>	48,20%	842
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables

Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

En sisè lloc, els alumnes que valoren positivament la seva vida fora de l'escola s'associen amb el tipus d'adherits però els que la valoren negativament s'associen amb dos tipus, els inhibits i els resistents.

**Taula 23. Actitud davant l'escola i valoració de la vida fora de l'escola**

Actitud davant l'escola						
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	<b>Total</b>
						n
<b>Valoració de la vida fora de l'escola* [0,203]</b>						
Alta	54,10%	39,70%	<u>64,60%</u>	39,20%	42,30%	840
Baixa	45,90%	60,30%	35,40%	<u>60,80%</u>	<u>57,70%</u>	842
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

I si ens fixem en la valoració que fan del treball en grup destaquen de la mateixa manera els inhibits i els resistents amb una valoració negativa i en canvi els adherits amb valoracions positives del treball en grup.

**Taula 24. Actitud davant l'escola i valoració del treball en grup**

Actitud davant l'escola						
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	<b>Total</b>
						n
<b>Valoració del treball en grup* [0,157]</b>						
Alta	54,10%	46,00%	<u>60,70%</u>	43,20%	41,40%	840
Baixa	45,90%	54,00%	39,30%	<u>56,80%</u>	<u>58,60%</u>	842
<b>Total</b>	370	189	435	227	461	1682

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables  
Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

Finalment, analitzar les expectatives de futur en acabar l'educació obligatòria a partir de la tipologia permet entendre les creences sobre la base de les experiències actuals. D'aquesta manera, s'observa com els adherits i els dissociats tenen unes expectatives més altes optant en major mesura per l'opció de realitzar un batxillerat per anar a la universitat. En el cas dels resistents s'associen a expectatives més aviat baixes. Pel que fa als joves amb les expectatives d'acabar els estudis i inserir-se al mercat laboral s'associen als inhibits. I els indecisos no s'associen a cap tipus concret. També és de destacar el poc percentatge de joves (1,7%) que considera l'educació secundària com una via terminal i que afirma que deixarà d'estudiar i buscarà treball.

**Taula 25. Actitud davant l'escola i expectatives**

	Actitud davant l'escola					Total n
	Dissociats	Acomodats	Adherits	Inhibits	Resistents	
<b>Expectatives* [0,079]</b>						
<b>Altes</b>	<u>68,9%</u>	55,5%	<u>63,3%</u>	54,9%	53,2%	1139
<b>Baixes</b>	23,0%	35,0%	27,5%	32,5%	<u>34,5%</u>	574
<b>Finals</b>	2,3%	3,6%	2,8%	<u>6,0%</u>	3,8%	67
<b>Indecisos</b>	5,8%	5,9%	6,4%	6,7%	8,4%	130
<b>Total</b>	396	220	502	268	524	1910

\*  $p \leq 0,01$  per la prova khi-quadrat.

Entre claudàtors es mostra el valor de la V de Cramer com a intensitat de la relació entre variables

Subratllat: % amb residus estandarditzats tipificats superiors a 1.96

#### 8.2.4. Quadre resum de les tipologies

	<b>Variables independents</b>	<b>Variables dependents</b>
<b>Adherits</b>  <u>Altes expectatives</u>	Dones Origen estranger Baix nivell socioeconòmic i educatiu de la família	No deixa les tasques escolar per l'últim moment No és gandul Resolutiu amb els problemes No es fica en problemes Respectuós amb els demés Autopercepció com a bon estudiant Amb habilitats socials Valora positivament el treball en equip Valora positivament la seva vida fora de l'escola
<b>Acomodats</b>	Homes Nascuts a Espanya o arribats fins als 11 anys Pares nascuts a un altre país Baix nivell socioeconòmic i educatiu de la família Parlen castellà amb la família	
<b>Dissociats</b>  <u>Altes expectatives</u>	Dones Pares nascuts a Espanya Alt nivell socioeconòmic de la família	Bon comportament a l'escola Autopercepció com a bon estudiant
<b>Inhibits</b>	Pares nascuts a l'estranger Baix nivell socioeconòmic de la família	Estudiants que s'esforcen No deixen les tasques escolars per l'últim moment No són mandrosos Autopercepció com a mals estudiants Poques habilitats socials Valoració negativa del treball en equip Valoració negativa de la seva vida fora de l'escola
<b>Resistents</b>  <u>Baixes expectatives</u>	Homes Pares nascuts a Espanya Alt nivell socioeconòmic de la família	Estudiants que no s'esforcen Mandrosos Es fiquen en problemes Poc resolutius amb els problemes Mala autopercepció com a estudiants Valoració negativa del treball en equip Valoració negativa de la seva vida fora de l'escola

## 9. Conclusions

En aquest treball he presentat els primers resultats en base a una anàlisi de les expectatives i dels condicionants que aquestes tenen d'una mostra de 2000 estudiants que cursaven 4t d'ESO durant el curs 2013-14 o que havien nascut l'any 1998 i es trobaven en cursos inferiors, matriculats en 27 centres de la ciutat de Barcelona. Així, amb el present treball he pogut tenir una visió global del context dels i les joves que viuen actualment a la ciutat de Barcelona i com determinats factors contextuals, primaris i secundaris influeixen en la creació de les expectatives d'aquests joves que just acaben la secundària obligatòria i es troben en un moment molt important de presa de decisions.

D'aquesta manera, els resultats mostren com els diversos factors primaris i secundaris tenen un efecte en les expectatives de l'alumnat. I amb tot això, hi hagut resultats esperats com és el fet que hi ha unes importants diferències per sexe, on s'apunten aspectes que ja exposaven Garcia et al.(2013) donat que tenen unes expectatives més baixes els homes que les dones i per tant, aquests tenen més tendència a abandonar els estudis després de l'ESO. Un altre resultat esperat és que a menor capital social d'origen menors són les expectatives educatives, com també que el grup d'iguals té una important influència en el jovent i per tant en les opcions a triar després de l'ESO. Tot i això hauria sigut interessant poder veure les diferències d'aquests resultats també per centres i barris ja que s'hagués pogut comprovar si el fet de la segregació urbana i escolar té un efecte important en les expectatives dels i les joves.

A més, he presentat una tipologia a partir de la qual es poden distingir característiques associades a les diferents actituds davant l'escola i algunes de les accions i comportaments amb què s'identifiquen els i les joves. D'aquesta manera, he diferenciat cinc tipus d'actituds davant l'escola sobre la base de la identificació dels estudiants: inhibits, dissociats, acomodats, adherits i resistents. Comparant aquests resultats amb els obtinguts en un dels primers treballs en el nostre context (Enguita, 1998) es poden trobar certes diferències interessants i resultats no esperats com per exemple que els estudiants adherits a diferència dels resultats d'altres estudis no només són classes mitjanes i altes sinó que també s'associen amb immigrants de classes baixes que s'identifiquen amb la cultura escolar i la veuen com una forma d'ascensió social; també en el cas dels dissociats que s'associen amb pares amb bones professions i no els hi preocupa la futura inserció, el que provoca que emfatitzin el valor del consum de l'educació per sobre del de la inversió; i finalment caldria destacar també el cas dels resistents que per contra de la teoria clàssica he trobat que es tracta d'alumnes rebels de classes mitges i altes i no de classes treballadores. Tot i així s'ha de tenir present que tot i que els tipus estan ben

construïts la realitat es canviant i es mou, i aquest pot ser un dels motius pels quals els resultats no han sigut els esperats i tradicionals.

A partir dels resultats obtinguts, he observat la viabilitat de dissociar analíticament les actituds i les accions o comportaments dels estudiants. Aquesta estratègia permet analitzar les accions dels estudiants, explorar el binomi identificació-acció i identificar si hi ha comportaments diferencials entre els estudiants amb les mateixes motivacions segons les seves característiques sociodemogràfiques. Aquesta distinció permet també aprofundir en alguns dels treballs realitzats en el nostre context (Alegre i Benito, 2012; Barbeta i Termes 2014; Tarabini, 2012) i aprofundir en l'anàlisi de la identificació i rebuig escolar que té també influència en la creació de les expectatives de l'alumnat.

Finalment, Bernstein (1997) ja advertia que les actituds dels estudiants no són fixes i que poden variar al llarg de la seva experiència educativa. Aquesta concepció dinàmica i interactiva de les actituds davant l'escola i de les expectatives del jovent podrà ser explorada en els pròxims anys donades les característiques de les dades amb les que he treballat. Aquestes dades permetran estudiar de forma longitudinal, i a través de la tècnica panel, com els i les joves transiten des del final de l'escola obligatòria a les diferents opcions de l'ensenyament post-obligatori o cap a altres opcions formatives o laborals. D'aquesta manera serà possible analitzar els canvis i l'evolució de les actituds i les expectatives al llarg del temps i així observar com influeixen en les accions i presa de decisions dels i les joves durant la seva transició educativa i/o laboral.



## 10. Bibliografia

- Ajuntament de Barcelona (2014) Informe de la renta familiar disponible del 2013.
- Alegre, M. A; Benito, R. (2012) Climes i (sobretot) cultures escolars: com s'expliquen i què permeten explicar. *IV Informe CIIMU*. Institut d'Infància i Món Urbà.
- Barbeta, M; Termes, A. (2014) El rechazo escolar en diferentes contextos sociales: las resistencias y la reproducción de las contradicciones. *Revista Sociológica de Pensamiento Crítico*. VOL. 8 (1) 2014.
- Baudelot, C.; Establet, R. (1976) La escuela capitalista en Francia.
- Bernstein, B. (1977) Class, codes and control. London: Routledge & Kegan Paul.
- Boudon, R. (1983) La desigualdad de oportunidades. Madrid, Rialp.
- Bourdieu, P.; Passeron, J.C. (1996) La reproducción. Elementos para una teoría del sistema de enseñanza.
- Casal, et al. (2011) Pasado y futuro del estudio sobre la transición de los jóvenes. *Revista Papers*, 96/4.
- Consorci d'Educació de Barcelona (2014) L'escolarització a la ciutat de Barcelona. Curs 2013-2014. *Recull estadístic*.
- Elias, M; Sánchez-Gelabert, A. (2014) Relación entre actitudes y acciones de aprendizaje de los estudiantes universitarios. *Revista de estudios e investigación en psicología y educación*, I(1), 3-14.
- Feito, R. (2003) Alumnado. *Sociología de la Educación*, Capítulo XII. Coord. Fernández, F. Pearson educación, S. A.: Madrid.
- Fernández-Enguita, M. (1988) El rechazo escolar: ¿alternativa o trampa social? *Política y Sociedad*, 1.
- García, M.; Merino, R. (2009) Las transiciones de los adolescentes después de la escuela obligatoria. Cambios sociales y respuestas socioeducativas en el territorio. *Educación social* 42.

- García, et al (2013) Itinerarios de abandono escolar y transiciones tras la enseñanza obligatoria. *Revista de educación*, 361.
- Masjuan, J.M; Troiano, H. (2009) University students success: A psycho-sociological approach. *Higher education*, 58 (1), 5-20.
- Mena, L.; Fernández-Enguita, M.; Riviere, J. (2010) Desenganchados de la educación: procesos, experiencias, motivaciones y estrategias del abandono y del fracaso escolar. *Revista de Educación*, número extraordinario, pp. 119-145.
- Merino (2006) Més enllà de les teories de la reproducció i de l'acció racional en sociologia de l'educació. Un model d'explicació de l'ensenyament secundari segregat o integrat. *Revista catalana de sociologia*, 21.
- Merton, R. K. (1938) Social Structure and Anomie. *American Sociological Review*, 3(5), 672–682.
- Sarramona (2014) Les lleis d'educació després del franquisme: Implicacions per a Catalunya. *Educar*, especial 30 aniversari.
- Subirats, J.; Alegre, M.A (2006) Convivencia social y convivencia escolar. *Cuadernos de pedagogía*. Nº 359 Monográfico.
- Tarabini, A. (2012) En temps de crisi, parlem de desigualtats educatives. Sociologia del currículum i la praxi educativa. *Sociologia de l'educació per a professorat d'educació secundària*. Coord. J.M. Rotger. Barcelona: El Roure.

### 10.1. Webgrafia

<http://www.edubcn.cat/ca/>

## 11. Annexos

### Annex 1. Variables disponibles del projecte ISCY

#### **Personal**

- V1. Sexe
- V2. Any de naixement
- V3. Lloc de naixement (alumne/a, mare i pare), i si ha nascut a l'estranger, l'edat d'arribada a Barcelona.
- V4. Estat de salut (autopercepció)
- V5. Curs i grup
- V6. Optatives de 4t ESO
- V7. Desdoblaments a les matèries de matemàtica i català: ampliació/reforç
- V8. Adaptació curricular
- V9. Curso d'inici de l'escolarització
- V10. Titularitat del centre de primària
- V11. Canvi de centre entre primària i secundària
- V12. Llengua/es que parlen a casa

#### **Vida a l'Institut**

- V13. Qualificació que li donarien els seus professors
- V14. Nivell d'interès per les tasques escolars
- V15. Expectatives dels resultats/notes del curs
- V16. Com es senten a l'escola (M'agrada anar a l'escola, em sento segur a l'escola, tinc problemes per fer front a les tasques escolars...)
- V17. Opinió sobre l'escola (Generalment els estudiants es porten bé a classe, hi ha molts casos de bullying, hi ha bons professors i professores, les assignatures són interessants...)
- V18. Imatge que li atribueixen a l'Institut
- V19. Repetició de cursos
- V20. Actitud i conducta a l'escola (M'he saltat una classe sense permís, he faltat un dia sense permís, he tingut problemes amb algun professors per la meva conducta...)
- V21. Hores setmanals dedicades a fer els deures
- V22. Activitats fora de l'escola (Tenir un professor particular, classes de música, anar a una acadèmia privada...)

V23. Activitats dins de l'escola (Teatre, activitats musicals, proves o concursos escolars...)

V24. Seguiment de la classe de matemàtiques i català (Estic segur que puc fer una feia excel·lent a les proves i exercicis de matemàtiques/català, Trobo difícil el que fa, a la classe de matemàtiques/català...)

### ***Expectatives de futur***

V25. Expectatives d'acabar l'ESO

V26. Coneixement de les opcions després de l'ESO

V27. Opció si no obté el graduat

V28. Opció si obté el graduat

V29. Preferència dels pares si no obté el graduat

V30. Preferència dels pares si obté el graduat

V31. Expectatives després de l'ESO dels 3 millors amics

V32. Lloc de feina que volen/esperen ocupar als 30 anys

V33. Participació en activitats d'orientació al centre

V34. Capacitat de resolució de problemes i d'aconseguir els seus objectius (Estic segur que ho faig bé a l'escola, Estic segur que trobaré una bona feina, no hi ha res que em pugui apartar dels meus objectius...)

V35. Definir que és un bon professors

### ***Dades de la unitat familiar***

V36. Amb qui viuen

V37. Ocupació de la mare

V38. Nivell d'estudis de la mare

V39. Situació laboral i contractual de la mare

V40. Ocupació del pare

V41. Nivell d'estudis del pare

V42. Situació laboral i contractual del pare

V43. Interès dels pares per les tasques escolars i pels estudis (Els meus pares s'asseguren que faig els deures, Els meus pares assisteixen a les reunions de l'escola, Els meus pares voldrien que fes un PQPI/Cicle formatiu...)

V44. Coses, aparells i equipaments que tenen a casa (internet, espai tranquil on estudiar, número de mòbils, número de llibres...)

### ***Fora de l'escola***

V45. Freqüència en la realització de determinades activitats fora de l'escola (llegir, realitzar esport, navegar per internet...)

V46. Realització de feines remunerades i hores que hi dediquen

V47. Hàbits d'estudi, habilitats personals i relació amb els companys i companyes (Treballar bé en grups, Quan escric expresso clarament les meves idees, sóc un bon líder...)

### ***Opinions sobre política i societat***

V48. Opinió sobre aspectes polítics a Catalunya i en general (Els sindicats tenen massa poder, Necessitem lleis més dures de protecció del medi ambient...)

V49. Opinió sobre aspectes de la societat catalana i en general (A Catalunya tothom pot tenir èxit si treballa dur, Hi hauria d'haver més restriccions en l'entrada de persones immigrants...)

V50. Probabilitat de futura participació en activitats polítiques, voluntariat... (Fer voluntariat, Firmar una petició, afiliar-se a una ONG/Sindicat...)

V51. Nivell de satisfacció en diferents aspectes de la seva vida i en la seva vida en general.

